

# VZÁJEMNÉ SOUŽITÍ

Obecně prospěšná  
společnost

## STÍNOVÁ ZPRÁVA O NAPLNOVÁNÍ STRATEGIÍ ČR V OBLASTI VZDĚLÁVÁNÍ ROMSKÝCH DĚTÍ 2012 – 2014

Publikace vznikla v rámci projektu DARE-Net: Odstranění segregace a opatření pro Romy v oblasti vzdělávání

Česká Republika

Leden 2015



## Anotace

Tato stínová zpráva, která sleduje období od roku 2012 do roku 2014, se věnuje dosaženému pokroku v oblasti vzdělávání romských dětí na základě stanovených indikátorů s ohledem na cíle stanovené ve strategiích, které ČR po vstupu do EU přijala a zavázala se k jejich naplňování.

Organizace Romani CRISS, FXB centrum pro zdraví a lidská práva při Harvardské univerzitě, organizace ANTIGONE, Evropské centrum pro práva Romů (ERRC), Vzájemné soužití o.p.s., sdružení Integro realizují projekt DARE-Net<sup>1</sup> financovaný Evropskou komisí (EACEA<sup>2</sup>) prostřednictvím LLP – programu celoživotního učení.

Projekt DARE-Net je zaměřen na vytvoření přeshraniční sítě romské a neromské občanské společnosti s cílem zabývat se problematikou segregace romských dětí ve školství v Rumunsku, Chorvatsku, Řecku, Maďarsku, České republice a Bulharsku.

Segregace ve školství není jedinou závažnou formou diskriminace Romů a není jediná, která porušuje práva rovného přístupu ke vzdělávání. Udržuje však romskou populaci od uvědomění si jejich plného potenciálu jakožto rovnocenných spoluobčanů. Diskriminace, sociální exkluze a chudoba ovlivňují životy 10 - 12 milionů Romů žijících v EU a dalších evropských zemích, které na členství v EU kandidují. Téměř polovinu tvoří děti a mladiství.

Jedním z nejvážnějších problémů, kterým Romské děti čelí, je zajištění rovných příležitostí při vzdělávání a jejich segregace, úzce spjatá s ostatními problémy. Dvě třetiny Romů v Evropě nedokončí základní školu a drtivá většina nedokončí střední školu. Problém školní segregace, její příčiny a následky, je společný všem partnerským zemím.

Partneři byli vybráni pro jejich demografickou a strategickou významnost. Každá země má významné zastoupení romské populace a ve všech probíhal soudní spor u Evropského soudu pro lidská práva (ESLP) týkající se segregace romských dětí ve vzdělávání. Nadnárodní zkušenosti jsou klíčové k zavedení nejlepší praxe v boji proti školní segregaci v partnerských zemích. Ačkoliv byly v některých zemích učiněny kroky a přijaty legislativy zakazující školní segregaci, jen malý pokrok byl dosažen v účinném boji proti segregaci v praxi. Implementace postrádala reálné výsledky v oblasti odstranění segregace.

Všech 18 členských států EU přijaly Národní strategie pro integraci Romů, proto je velmi důležité monitorovat jejich naplňování. Občanská společnost je výkonný demokratický nástroj, který je schopen podávat zprávy o provádění a praktických dopadech veřejných politik pro Romy.

---

<sup>1</sup> <http://www.dare-net.eu/cz/overview>

<sup>2</sup> Výkonnou agenturou pro vzdělávání, kulturu a audiovizuální oblast – EACEA [http://eacea.ec.europa.eu/index\\_en.php](http://eacea.ec.europa.eu/index_en.php)

## Obsah

|     |  |    |
|-----|--|----|
| 1.  | Úvod.....  | 6  |
| 2.  | Závazky České republiky v oblasti vzdělávání romských dětí.....  | 8  |
| 3.  | Hodnocení let 2012 – 2014.....   | 9  |
| 3.1 | Vývoj situace v ČR od rozsudku DH .....  | 9  |
| 3.2 | Rok 2012 .....   | 11 |
| 3.3 | Rok 2013 .....   | 12 |
| 3.4 | Rok 2014 .....   | 13 |
| 4.  | Indikátory k hodnocení pokroku ve vzdělávání romských dětí v ČR .....  | 15 |
| 4.1 | Přechod od systému speciálních vzdělávacích potřeb k systému podpůrných opatření (novela ŠZ ke změně definice žáka se sociálním znevýhodněním) ..... | 15 |
| 4.2 | Uzákonění příplatku k normativu na žáka se sociálním znevýhodněním ..  | 16 |
| 4.3 | Vzdělanostní šance romských dětí, existence bariér .....   | 17 |
| 4.4 | Evidence počtu romských žáků vzdělávaných podle RVP ZV - LMP .....   | 24 |
| 4.5 | Revize RVP ZV-LMP a diagnostiky ŠPZ, zavedení kontrolních mechanismů<br>26   |    |
| 4.6 | Míra uplatnění žáků segregovaných (tzv. romských) ZŠ .....   | 31 |
| 4.7 | Reforma financování školství, finance na inkluzivní opatření v ČR .....  | 40 |
| 4.8 | Překážky ve výkonu pozice AP pro SZ žáky .....   | 42 |
| 4.9 | Míra informovanosti a angažovanosti romských rodičů ve vzdělávání svých dětí .....   | 47 |
| 5.  | Příklady dobré praxe .....   | 50 |
| 6.  | Nutné kroky do budoucna.....   | 53 |
| 7.  | Závěr.....   | 56 |

### Přílohy:

1. Dotazník pro rodiče romských dětí
2. Dotazník pro asistenty pedagoga

## **SEZNAM ZKRATEK**

ČR Česká republika

NNO nestátní nezisková organizace

EU Evropská unie

ES Evropské společenství

EK Evropská komise

OSN Organizace spojených národů

ADZ Anitidiskriminační zákon

ESLP Evropský soud pro lidská práva

ČŠI Česká školní inspekce

ESF Evropský sociální fond

IVP individuální vzdělávací program

LMP lehké mentální postižení

MŠMT Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

SVP speciální vzdělávací potřeby

SZ sociální znevýhodnění (žák se SVP)

ZZ zdravotní znevýhodnění (žák se SVP)

ZP zdravotní postižení (žák se SVP)

ŠVP školní vzdělávací program

ŠZ školský zákon

MŠ mateřská škola

ZŠ základní škola

ZŠS speciální škola

ZvŠ zvláštní škola

ZŠP základní škola praktická

VOŠ vyšší odborná škola

VŠ vysoká škola

ZV základní vzdělávání

RVP ZV Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

RVP ZV – LMP Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání s přílohou LMP (lehké mentální postižení)

AP asistent pedagoga  
DH rozsudek ESLP v případě D. H. a ostatní proti České republice  
HVP hlavní vzdělávací proud  
VOP Veřejný ochránce práv (Ombudsman)  
ŠPZ školská poradenská zařízení  
PPP pedagogicko-psychologická poradna  
SPC speciálně pedagogické centrum  
NAPIV Národní akční plán inkluzivního vzdělávání  
ÚV Úřad vlády  
SP speciální péče  
ŠZ školský zákon  
LLP Liga lidských práv  
ÚIV Ústav pro informace ve vzdělávání  
ČSÚ Český statistický úřad  
ERRC Evropské centrum pro práva Romů  
OSF Nadace Open society fund  
OSN Organizace spojených národů  
AI Amnesty international  
MP mentální postižení  
HDP hrubý domácí produkt  
MPSV ministerstvo práce a sociálních věcí  
KÚ krajský úřad  
OPVK operační program vzdělávání pro konkurenceschopnost  
MMP minimální preventivní program  
OECD Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj  
Mainstreamové vzdělávání – vzdělávání dle běžného kurikula

# 1. Úvod

---

Celkový směr integrační politiky České republiky ve vztahu k romským dětem je definován především v těchto strategických dokumentech: Koncepce romské integrace na období 2010-2013<sup>3</sup>, Strategie boje proti sociálnímu vyloučení 2011-2015<sup>4</sup>, Strategie romské integrace do roku 2020<sup>5</sup>, Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020<sup>6</sup>, Plán opatření pro výkon rozsudku Evropského soudu pro lidská práva D. H. a ostatní proti České republice „Rovné příležitosti“ z roku 2012 (dále jen Plán DH)<sup>7</sup>, Akční plán Dekády romské inkluze 2005 – 2015<sup>8</sup>, v souladu se Zákonem č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále jen ŠZ - školský zákon)<sup>9</sup> a prováděcími vyhláškami. Vůbec první vládní strategie ČR, která v oblasti vzdělávání kladla důraz na spravedlivost a rovnost příležitostí, byl Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (tzv. Bílá kniha<sup>10</sup> z roku 2001).

Většina odborníků souhlasí s tezí, že jedním z nejdůležitějších předpokladů pro romskou integraci je uzavření propasti ve vzdělávání mezi romským a většinovým obyvatelstvem. ČR nechvalně proslula svými diskriminačními praktikami vůči romským žákům na základních školách, což přitáhlo mezinárodní pozornost zejména po rozsudku D. H. a Ostatní proti České republice<sup>11</sup> z roku 2007. Velký senát Evropského soudu pro lidská práva (dále jen ESLP) shledal výrazně disproporční zastoupení romských dětí ve školách s omezeným kurikulem za porušení zákazu diskriminace ve spojení s právem na rovný přístup ke vzdělání. I téměř 8 let po rozsudku však problémy navzdory zesilujícímu se mezinárodnímu tlaku přetrvávají.

---

<sup>3</sup> [http://www.vzdelavani2020.cz/images\\_obsah/dokumenty/knihovna-koncepci/romska-integrace/koncepce-romske-integrace-2010-2013.pdf](http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/knihovna-koncepci/romska-integrace/koncepce-romske-integrace-2010-2013.pdf)

<sup>4</sup> [http://www.aspcr.cz/sites/default/files/strategie-2011-2015\\_2.pdf](http://www.aspcr.cz/sites/default/files/strategie-2011-2015_2.pdf)

<sup>5</sup> [www.vlada.cz/assets/...romske.../2014\\_05\\_13\\_Romska-strategie-2020.doc](http://www.vlada.cz/assets/...romske.../2014_05_13_Romska-strategie-2020.doc)

<sup>6</sup> <http://www.vzdelavani2020.cz/clanek/12/aktualni-dokumenty.html>

<sup>7</sup> [www.msmt.cz/file/25872/download/](http://www.msmt.cz/file/25872/download/)

<sup>8</sup> <http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dekada-romske-inkluze/dekada-romske-inkluze-74018/>

<sup>9</sup> <http://www.msmt.cz/dokumenty/novy-skolsky-zakon>

<sup>10</sup> <http://www.msmt.cz/dokumenty/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-formuje-vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani-strategie-odrazi-celospolecenske-zajmy-a-dava-konkretni-podnety-k-praci-skol>

<sup>11</sup> [http://www.ochrance.cz/fileadmin/user\\_upload/DISKRIMINACE/Judikatura/2006-DH-proti-CR.pdf](http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Judikatura/2006-DH-proti-CR.pdf)

Veřejný vzdělávací systém sice v ČR funguje na relativně dobré úrovni, nicméně problémy s jeho kvalitou raší pod povrchem (dle dostupných statistik pouze 28% romských dětí navštěvuje MŠ ve srovnání se 79% neromských dětí, romských dětí vzdělávaných dle redukovaného kurikula stále cca 28-35%,<sup>12</sup> jen 30 % Romů dokončí alespoň všeobecné / učňovské vzdělání). Kvalifikovaný odhad zastoupení romské populace v ČR činí 1,4 – 2,8% (150 – 300 tisíc). Tento podíl by měl být zhruba zachován i v subpopulaci dětí školou povinných.

Po rozsudku D. H. přišly dalekosáhlé návrhy na reformu (včetně rušení někdejších zvláštních škol - ZvŠ) a na integraci dětí do běžného vzdělávacího systému. Na druhou stranu je vzdělávání oblastí, kde je odpor k integraci silný a dobře organizovaný. Projevuje se ve střetu dvou odlišných typů motivací (na jedné straně strach běžných škol a rodičů z majority, že desegregace vzdělávání zhorší kvalitu škol, a na straně druhé pak v profesionálních zájmech dřívějších ZvŠ a jejich zaměstnanců, kteří si kritiku systémové úrovně často berou osobně a považují jí za útok na svůj výkon jako učitelů<sup>13</sup>).

V ČR je nutná systémová reforma vzdělávacího systému. Romské děti jsou i přes klesající počet stále nadměrně zastoupeny ve školách jiného než hlavního vzdělávacího proudu (dále jen HVP) a stále více se mluví i o fenoménu segregovaných, tzv. romských škol, které sice mohou vzdělávat děti dle běžného kurikula, ale žáci jsou téměř všichni nebo všichni Romové. Oba druhy vzdělávání prokazatelně omezují možnosti jejich dalšího vzdělávání a práce, nemluvě o dalším prohlubování sociálního vyloučení. Segregace romské populace od většinové společnosti začíná mnohdy již od dětství a s postupem času se dále prohlubuje. Namísto dosavadních dílčích reforem jsou třeba jasné systémové změny, které by zahrnuly romské děti do standardního vzdělávacího procesu a odstranily překážky, kterým romské děti nadále v přístupu ke vzdělávání čelí. Souběžně je také nutné zvyšovat informovanost romských rodičů o nezbytnosti kvalitního vzdělání jejich dětí a vyvinout mechanismy financování, které by byly pro Romy více dostupné (zavést vyšší participaci samotných Romů v rozhodování – romské komunity zřídka získávají šanci se na procesu integrace skutečně aktivně podílet). Dále je nezbytné zavést kontrolní mechanismy pro hodnocení naplňování cílů v oblasti vzdělávání romských dětí.

---

<sup>12</sup> <http://www.infoprovsechny.cz/request/983/response/2279/attach/5/vysledky%20setreni%20CSI%201.pdf>

<sup>13</sup> [http://www.romadecade.org/cms/upload/file/9270\\_file7\\_cr\\_civil-society-monitoring-report\\_cz.pdf](http://www.romadecade.org/cms/upload/file/9270_file7_cr_civil-society-monitoring-report_cz.pdf)

## 2. Závazky České republiky v oblasti vzdělávání romských dětí

---

Školský zákon (ŠZ)<sup>14</sup> – vzdělávání je založeno na zásadách rovného přístupu každého státního občana ČR nebo jiného členského státu EU ke vzdělávání bez jakékoli diskriminace z důvodu rasy, barvy pleti, jazyka, víry, náboženství, národnosti, etnického nebo sociálního původu, majetku, rodu, zdravotního stavu nebo jiného postavení občana.

ČR jako členský stát EU je povinen dodržovat směrnici 2000 / 43 ES<sup>15</sup> (tzv. *rasovou směrnicí, zavádí zásadu rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu či etnický původ*). ČR byla v roce 2009 poslední zemí EU, která přijala Antidiskriminační zákon<sup>16</sup> (*zkr. ADZ, Zákon č. 198/2009 Sb. o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů*). Zákaz diskriminace v ADZ zahrnuje mj. *rasu, etnický původ, je použitelný i v oblasti práva přístupu ke vzdělání a jeho zajišťování*. V ČR jsou činy jako *rasová, třídní segregace proti skupině osob nebo jednotlivcům, členům určité skupiny* trestné dle § 402 trestního zákona.

Segregace je zakázána mj. v Evropské úmluvě o lidských právech<sup>17</sup>. ESLP odsoudil několik států včetně ČR za selhání v otázce ukončení segregace romských dětí. Státy jsou povinny poskytovat vzdělání bez jakékoli diskriminace a upřednostňovat nejlepší zájmy dítěte. Vzdělání je základní předpoklad Romů pro jejich rovnocenné postavení v politickém, sociálním i ekonomickém životě.

Právo na vzdělání patří mezi lidská práva zakotvená v ustanoveních mnoha mezinárodních smluv, jimiž je ČR vázána. Podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte<sup>18</sup> *se musí s dětmi zacházet vždy v souladu s jejich nejlepším zájmem. Cílem vzdělávacích systémů má být snaha o rozvoj individuálních schopností dětí, s vědomím toho, že každé dítě má vlastní edukační potřeby* (Výbor OSN pro práva dítěte<sup>19</sup>). Dle Listiny základních práv a svobod<sup>20</sup> by mělo být *každému zajištěno právo na vzdělání*. Jako významné sociální právo bylo právo na vzdělání zakotveno již ve Všeobecné deklaraci lidských práv<sup>21</sup> (čl. 26 odst. 1), v Listině

---

<sup>14</sup> [www.msmt.cz/file/19743/download/](http://www.msmt.cz/file/19743/download/)

<sup>15</sup> [www.mpsv.cz/files/clanky/1127/smernice\\_2000\\_43.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/1127/smernice_2000_43.pdf)

<sup>16</sup> <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-198>

<sup>17</sup> [http://www.echr.coe.int/Documents/Convention\\_CES.pdf](http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf)

<sup>18</sup> <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>

<sup>19</sup> <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/>

<sup>20</sup> [http://europa.eu/legislation\\_summaries/justice\\_freedom\\_security/combating\\_discrimination/133501\\_cs.htm](http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/combating_discrimination/133501_cs.htm)

<sup>21</sup> [www.osn.cz/dokumenty-osn/.../vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf](http://www.osn.cz/dokumenty-osn/.../vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf)



základních práv EU<sup>22</sup> (čl. 14), v Úmluvě o lidských právech a základních svobodách<sup>23</sup> (čl. 2 I. dodatkového protokolu) a Mezinárodním paktu o hospodářských, kulturních a sociálních právech<sup>24</sup> (čl. 14 odst. 1). Otázce rovných příležitostí ve vzdělávání se věnuje čl. 5 Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace, čl. 12 odst. 3 Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin a rovněž doporučení č. 10 Evropské komise (EK) proti rasismu a intoleranci (2007). ECRI (EK proti rasismu a netoleranci) doporučuje všem členským státům přijmout opatření, která zamezí diskriminaci v přístupu ke vzdělávání a neúnosné faktické segregaci ve vzdělávání a nastolí ve školách respekt k rozmanitosti<sup>25</sup>.

### 3. Hodnocení let 2012 – 2014

---

#### 3.1 Vývoj situace v ČR od rozsudku DH

V listopadu 2014 uběhlo 7 let od rozsudku ESLP v *případu D. H.*<sup>26</sup>. Ačkoli ČR přijala po vstupu do EU v roce 2004 několik proinkluzivních strategií a plánů, kde se zavázala k mnoha opatřením a adresně pojmenovala překážky ve vzdělávání romských dětí, v praxi dochází ke změnám jen velmi pomalu a mnohdy jde o kosmetické změny (*příkladem může být přejmenování dřívějších ZvŠ na základní školy praktické a speciální (ZŠP, ZŠS) v roce 2005, avšak školní osnovy zůstaly mnohdy beze změn*<sup>27</sup>).

Po rozsudku DH provedly MŠMT a Ústav pro informace ve vzdělávání v roce 2009 šetření ke zjištění podílu romských žáků vzdělávaných mimo HVP. V roce 2010 Ombudsman (VOP) na základě šetření ČŠI v bývalých ZvŠ konstatoval, že diskriminační praxe v českém vzdělávacím systému přetrvává.

Poté, co vládní plán NAPIV<sup>28</sup>, na kterém pracovalo mnoho odborníků, zůstal fakticky jen na papíře, se skupina odborníků v roce 2011 vyjádřila, že „pro MŠMT se inkluzivní vzdělávání stále zřetelněji stává pouhou rétorikou, jejímž smyslem

---

<sup>22</sup>[http://europa.eu/legislation\\_summaries/justice\\_freedom\\_security/combating\\_discrimination/133501\\_cs.htm](http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/combating_discrimination/133501_cs.htm)

<sup>23</sup><http://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/usmrceni-hranice/umluva.pdf>

<sup>24</sup><http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/mezinarodni-pakt-o-hospodarskych-socialnich-a-kulturnich-pravech.pdf>

<sup>25</sup>[file:///C:/Users/Sisi/Downloads/02\\_zakladni\\_vzdelavani\\_romskych\\_deti.pdf](file:///C:/Users/Sisi/Downloads/02_zakladni_vzdelavani_romskych_deti.pdf)

<sup>26</sup><http://www.errc.org/article/dh-and-others-v-the-czech-republic/3559>

<sup>27</sup>[http://cosiv.cz/files/materialy/cesky/Vyzkum\\_skoly-zprava.pdf](http://cosiv.cz/files/materialy/cesky/Vyzkum_skoly-zprava.pdf)

<sup>28</sup>[www.vzdelavani2020.cz/images\\_obsah/dokumenty/.../napiv/napiv.pdf](http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/.../napiv/napiv.pdf)

je uklidňování mezinárodního společenství, nikoliv dosažení skutečné proinkluzivní reformy českého školství<sup>29</sup>“.

Kvůli neřešení nezákonného stavu zahájila EK v ČR v září 2014 správní řízení<sup>30</sup> pro porušení povinnosti plynoucí z evropské legislativy (zákazu diskriminace ve vzdělávání).

Politické turbulence a protichůdný přístup MŠMT k inkluzivnímu vzdělávání je překážkou k systémovým a dlouhodobým změnám. Průměrná životnost ministra školství je v ČR 18 měsíců, takže mnohdy chybí koncepční řešení. Nejednotný postoj se mnohdy promítá i do práce samotných pedagogů a jejich postojů.

Současní vrcholní představitelé ČR se při svých výrocích o škodlivosti inkluze<sup>31</sup> nezamysleli nad ekonomickým (když už ne lidskoprávním) přínosem vyšší vzdělanosti Romů pro všechny obyvatele ČR. V segregovaném a praktickém vzdělávání mají žáci nižší šanci pracovního uplatnění a potřebu vyšších dávek sociální péče, náklady na studium na SPŠ reprodukcující sociální vyloučení je 2,5 krát dražší než běžné studium<sup>32</sup>. Kromě finančního přínosu<sup>33</sup> jde i o prevenci další exkluze Romů a všech negativních jevů s ní souvisejících.

Nahlas vyřčené názory z poslední doby naznačují celospolečenský většinový konsenzus, že žákům, kteří jsou jakýmkoli způsobem odlišní, bude lépe v segregovaných školách či třídách. Oddělené vzdělávání dětí s jinou speciální vzdělávací potřebou, než je zdravotní postižení, je však ze zákona nepřipustné, nepřínosné, diskriminační i protiústavní, což platí i pro segregaci dětí se sociálním znevýhodněním (SZ). Nejvyšší soud USA v případě *Brown v. Board of Education*<sup>34</sup> (1954) došel k závěru, že segregace ve vzdělávání na základě rasy (i kdyby všechny ostatní podmínky – úroveň vzdělání/kvalita pomůcek apod. – byly rovné), odpírá příslušníkům minority právo na rovné vzdělávání, ovlivňuje jejich vzdělávací a mentální rozvoj a odpírá některé výhody integrovaného školského systému.

Ačkoli probíhá novelizace ŠZ, která má mít za cíl inkluzi žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do škol HVP, dle odborníků ani probíhající reforma nezamezí existenci segregovaných škol oddělujících děti z majority a minority již od prvních let školní docházky.

---

<sup>29</sup> <http://www.inkluzce.cz/clanek-394/napiv-se-rozpada>

<sup>30</sup> <http://www.eduin.cz/wp-content/uploads/2014/11/INFRINGEMENT-PROCEEDINGS-LETTER.pdf>

<sup>31</sup> <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/prehledne-co-rekl-prezident-zeman-o-inkluzi-handicapovanych/r~c7abbd569d6311e4833a0025900fea04/>

<sup>32</sup> [www.vlada.cz/assets/ppov/.../III\\_Zprava\\_pripominky\\_1\\_11\\_2013.pdf](http://www.vlada.cz/assets/ppov/.../III_Zprava_pripominky_1_11_2013.pdf)

<sup>33</sup> [www.ferovaskola.cz/data/downloads/Ferova\\_skola\\_nediskriminuje.pdf](http://www.ferovaskola.cz/data/downloads/Ferova_skola_nediskriminuje.pdf)

<sup>34</sup> [http://www.pbs.org/wnet/supremecourt/rights/landmark\\_brown.html](http://www.pbs.org/wnet/supremecourt/rights/landmark_brown.html)

## 3.2 Rok 2012

V roce 2012 nedošlo k žádným systematickým reformám v oblasti inkluzivního vzdělávání a vzdělávání romských dětí, naopak s příchodem nového ministra Josefa Dobeše (2010 – 2012) došlo k zastavení progresivního vývoje v oblasti inkluzivního vzdělávání. Resort si stanovil jiné priority a otázka lepšího zařazení Romů do mainstreamového vzdělávání se ocitla na vedlejší koleji<sup>35</sup>. Nedošlo ke zprůhlednění vzdělávací soustavy, vzdělávacích plánů ani k deklarovanému sběru etnických dat.

Na základě provedeného Výzkumu VOP k otázce etnického složení žáků bývalých ZvŠ<sup>36</sup> a Inspekce ČŠI v bývalých ZvŠ<sup>37</sup> Ombudsman konstatoval, že diskriminační praxe v českém vzdělávacím systému přetrvává a doporučil MŠMT, aby měly školy od roku 2012 uloženu povinnost ministerstvu vykázt údaje o tom, zda vzdělávají žáky dle RVP – LMP, sdělily jejich přesný počet, a aby do konce roku 2012 vytvořilo MŠMT přesnou evidenci bývalých ZvŠ (vč. informací o počtu žáků vzdělávaných dle RVP pro žáky s LMP i dle programu ZŠS), zajistilo její pravidelnou aktualizaci. Ačkoli si tedy ČR v *Akčním plánu DH*<sup>38</sup> v roce 2012 pravidelný sběr těchto dat a evidenci statistik romských dětí vzdělávaných dle RVP ZV s přílohou LMP předsevzala, není opatření plně realizováno. Plán DH nebyl uložen usnesením vlády a jeho naplňování nebylo sledováno, přestože jde o klíčový dokument s 8 konkrétními cíli, opatřeními i navrženými postupy.

Plán DH<sup>39</sup>, zpráva Rady vlády o stavu romské menšiny<sup>40</sup>, monitorovací zpráva OSF<sup>41</sup> i zpráva s názvem "Česká vláda propadá už pátým rokem: Školy stále diskriminují Romy<sup>42</sup>" (AI a ERRC) v roce 2012 nadále shodně upozorňovaly na problém nadměrně vysokého počtu romských žáků vzdělávaných dle nestandardních vzdělávacích plánů i na problém etnicky segregovaných běžných škol zejména ve spádových oblastech. RV poukazovala na mnohé demotivační faktory, které místo snahy o inkluzi podporují zachovávání těchto typů škol (méně dětí ve třídách, více odborných pracovníků, mnohdy lepší materiální vybavení). Šetření AI a ERRC v Ostravě ukázalo, že na jedné ZŠP nešel žádný z 30 žáků 9. tříd na gymnázium, 11 šlo na učňovský obor s maturitou, 7 na jiný typ SŠ. Celkem 18 žáků z 30 nedokončilo ani povinnou školní docházku. Na

---

<sup>35</sup> <http://www.inkluzi.cz/clanek-394/napiv-se-rozpada>

<sup>36</sup> [www.cosiv.cz/files/materialy/cesky/Vyzkum\\_skoly-zprava.pdf](http://www.cosiv.cz/files/materialy/cesky/Vyzkum_skoly-zprava.pdf)

<sup>37</sup> <http://www.csicr.cz/getattachment/641ebe0e-36b3-4ba3-af8f-e5bf939040e2>

<sup>38</sup> [www.msmt.cz/file/25872/download/](http://www.msmt.cz/file/25872/download/)

<sup>39</sup> [www.msmt.cz/file/25872/download/](http://www.msmt.cz/file/25872/download/)

<sup>40</sup> [http://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/III\\_Zprava\\_pripominky\\_1\\_11\\_2013.pdf](http://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/III_Zprava_pripominky_1_11_2013.pdf)

<sup>41</sup> [http://www.romadecade.org/cms/upload/file/9270\\_file7\\_cr\\_civil-society-monitoring-report\\_cz.pdf](http://www.romadecade.org/cms/upload/file/9270_file7_cr_civil-society-monitoring-report_cz.pdf)

<sup>42</sup> <http://www.errc.org/cms/upload/file/ceska-vlada-propada-uz-patym-rokem-november-2012.pdf>

segregované romské školy nedokončilo školu 30% žáků. John Dalhuisen, ředitel AI pro Evropu a střední Asii dodal: „v regionu, který jsme sledovali, je v praktických školách umístěno 50% Romů. Pokud stále existují ZŠP a celá řada předsudků, romská populace bude i nadále směřovaná k podřadnému a méně kvalitnímu vzdělávání.“<sup>43</sup>

### 3.3 Rok 2013

V roce 2013 nebyl v ČR proveden žádný celostátní výzkum o vzdělávání Romů<sup>44</sup>. Ministr Petr Fiala (2012/2013) měl o agendu inkluzivního vzdělávání větší zájem než jeho předchůdce, avšak jeho působení v úřadu a s tím spojené snahy o inkluzi skončily s příchodem dalšího ministra. V reakci na silný politický odpor MŠMT zrušilo několik starších plánů včetně zákazu provozovat MŠ a přípravné třídy v rámci ZŠP (závazek Plánu DH). Vláda také oznámila plán pozměnit Strategii boje proti sociálnímu vyloučení, jelikož školy a učitelé nebudou na původně plánované zrušení ZŠP do roku 2015, respektive 2017, připraveni. Ministr sice slíbil tuto praxi zakázat změnou částí ŠZ, dodatek v roce 2013 však tento závazek nereflektoval. Taktéž nebyla upravena vyhláška, aby školy vzdělávající 5 a více žáků se SVP měly povinnost pro ČŠI shromažďovat počty romských žáků vzdělávaných dle RVP ZV – LMP. Nedošlo ani k novele prováděcí vyhlášky 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí se SVP. Dalším cílem Plánu bylo zavedení nediskriminujícího a plně funkčního diagnostického systému, který znemožní nesprávné zařazování romských dětí do programů RVP ZV – LMP. Vláda však změnu v oblasti supervizních mechanismů odložila<sup>45</sup> až k 1. lednu 2017.

V roce 2013 tedy opět docházelo ke zpoždění plnění opatření Plánu DH. Z šetření ČŠI k počtu romských žáků ve školním roce 2013/2014 vyšlo najevo, že 28% romských dětí bylo nadále vzděláváno dle RVP ZV - LMP<sup>46</sup>. Nedošlo tedy oproti roku 2012 ke zlepšení. Existence segregovaných romských škol přetrvávala, protože však tyto školy mnohdy oficiálně učí dle RVP ZV, nebyly v žádném celonárodním šetření zmapovány, neví se jejich skutečný počet. Protože je tento typ škol mj. důsledkem rezidenční segregace a ta nebyla systémově řešena, není důvod se domnívat, že by se počet etnicky segregovaných škol snižoval, spíše naopak.

---

<sup>43</sup> <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/terenni-vyzkum-podle-ai-cr-opet-potvrdil-ze-jsou-romske-deti-v-pristupu-ke-vzdelani-diskriminovany>

<sup>44</sup> <http://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/Zprava-o-stavu-romske-mensiny-2013.pdf>

<sup>45</sup> [http://www.ochrance.cz/fileadmin/user\\_upload/zpravy\\_pro\\_poslaneckou\\_snemovnu/Ctvrtletky/2014-02-Q.pdf](http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu/Ctvrtletky/2014-02-Q.pdf)

<sup>46</sup> [http://www.infoprovsechny.cz/request/setreni\\_csi\\_pocet\\_romskych\\_zaku](http://www.infoprovsechny.cz/request/setreni_csi_pocet_romskych_zaku)

### 3.4 Rok 2014

MŠMT uvedlo v roce 2014 výčet inkluzivních opatření plánovaných na rok 2016 (dostupnost MŠ pro všechny děti, zřízení přípravných tříd na kvalitních ZŠ pro všechny děti včetně SZ dětí, zavedení povinného posledního roku předškolního vzdělávání). Záměry vzdělávacích strategií byly často v rozporu s reálnými kroky MŠMT.

Dle hodnocení plnění plánu DH - Stanoviska veřejné ochránkyně práv<sup>47</sup> (3/2014) splnila vláda jen 1 ze 7 cílů stanovených v Plánu (evidence a statistiky v oblasti etnicity žáků vzdělávaných podle přílohy RVP ZV-LMP). MŠMT tyto údaje má. Avšak metoda sběru spoléhá pouze na jediný zdroj, dotazníkové šetření, čímž může dojít ke zkreslení.

Žádný další cíl nebyl naplněn:

- Konec vzdělávání žáků bez indikace ve skupinové integraci s žáky s LMP – cíl 2013, nesplněn (více v indikátoru 5)
- Vypuštění institutu Diagnostický pobyt (2014/2015) z vyhlášky č. 73/2005 Sb., cíl 2013, nesplněn (více v indikátoru 5)
- Revize nástrojů k diagnostice LMP – cíl 2013, nesplněn (více v indikátoru 5)
- Vznik supervizních mechanismů v oblasti diagnostiky a poradenských zařízení – cíl 2014, nesplněn (více v indikátoru 5)
- Zákaz zřizování přípravné třídy a MŠ při ZŠP, cíl 2013/14, nesplněn, nebudou dodrženy ani další termíny (více v indikátoru 5)
- Postavení přílohy RVP ZV-LMP, cíl 2013, nesplněn (více v indikátoru 5)

Diskuze o novele ŠZ a dopadech na posuzování handicapu ve vzdělávání se ke konci roku 2014 ocitla v bludném kruhu protichůdných zájmů. Novela má zlepšit přístup k žákům se SVP. Oproti dřívějšímu důrazu na stanovení diagnózy dítěte by nově měly školská poradenská zařízení (ŠPZ) především určit míru a typ podpůrných opatření, které konkrétní žák potřebuje pro plnohodnotné studium. Novela usnadní přístup dětí k podpůrným opatřením (např. významnělepší přidělování asistenta pedagoga - AP). Odklon od diagnóz si vyžádá také změnu v přístupu k diagnostice ve ŠPZ. Učitelé by měli obdržet konkrétní informace o tom, jaké formy a prostředky podpory je třeba žákům poskytnout. V diskuzi však zazněly i nedostatky novely (více v indikátoru 1).

---

<sup>47</sup> [http://www.ochrance.cz/fileadmin/user\\_upload/DISKRIMINACE/Judikatura/Stanovisko-VOP-k-DH.pdf](http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Judikatura/Stanovisko-VOP-k-DH.pdf)

V listopadu 2014 bylo proti ČR zahájeno řízení pro porušení povinnosti plynoucí z evropské legislativy, konkrétně zákazu diskriminace ve vzdělávání ze strany EK. Jedná se o první případ, kdy bylo takové řízení zahájeno za porušení antidiskriminační legislativy. Řízení může skončit až u Soudního dvora EU, je reakcí EK na neuspokojivou odpověď vlády ČR<sup>48</sup> (*problém odmítá a popírá, že by k diskriminaci docházelo. Ohradila se proti tomu, aby se komise touto situací vůbec zabývala, záležitosti školství podle vlády nespadají do kompetencí EU. Tvrdí, že "EK nemá k dispozici dostatečně přesná data o počtu romských dětí ve SPŠ vzhledem k počtu Romů v celkové populaci"<sup>49</sup>*). Prezident ČR Miloš Zeman se pro změnu nechal slyšet<sup>50</sup>, že není zastáncem inkluze a žáci by měli být vzdělávání odděleně, jinak je to neštěstí pro obě skupiny.

NNO, které pracují se školami, rodiči a žáky, apelovaly ve výzvě<sup>51</sup> na českou vládu, aby řízení ze strany EK proměnila v šanci odstranit protiprávní stav a ukončila diskriminaci romských dětí (*výzva je společnou iniciativou organizací Nadace Open Society Fund Praha, Amnesty International, European Roma Rights Centre, Liga lidských práv, IQ Roma servis, o.s., Slovo 21 a Vzájemné soužití o.p.s.*).

---

<sup>48</sup> [http://m.rozhlas.cz/zpravy/politika/\\_zprava/cesko-odmitlo-tvrzeni-bruselu-ze-ve-skolstvi-diskriminuje-romy--1424013](http://m.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/cesko-odmitlo-tvrzeni-bruselu-ze-ve-skolstvi-diskriminuje-romy--1424013)

<sup>49</sup> [http://m.rozhlas.cz/zpravy/politika/\\_zprava/cesko-odmitlo-tvrzeni-bruselu-ze-ve-skolstvi-diskriminuje-romy--1424013](http://m.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/cesko-odmitlo-tvrzeni-bruselu-ze-ve-skolstvi-diskriminuje-romy--1424013)

<sup>50</sup> <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/prehledne-co-rekl-prezident-zeman-o-inkluzi-handicapovanych/r~c7abbd569d6311e4833a0025900fea04/>

<sup>51</sup> <http://www.amnesty.cz/z934/v-jednom-meste-v-jedne-lavici-zajistete-spolecne-vzdelavani-romskych-a-neromskych-zaku>

## 4. Indikátory k hodnocení pokroku ve vzdělávání romských dětí v ČR

---

### 4.1 Přejchod od systému speciálních vzdělávacích potřeb k systému podpůrných opatření (novela ŠZ ke změně definice žáka se sociálním znevýhodněním)

Standard: běžné školy mají často problém s identifikací žáků se SZ. Dle kvalifikovaného odhadu ředitelů ZŠ se žáci, kteří by odpovídali charakteristikám SZ, vzdělávají až v 88 % základních škol (ačkoli SZ žáci, kteří mají doporučení ŠPZ a jsou tudíž evidováni ve školní matrice, byli zaznamenáni pouze v 16,5 % škol<sup>52</sup>). Školy se zároveň musí vyrovnávat se stále zvyšujícími nároky na práci učitele z důvodu rostoucí diferenciací žáků navštěvujících HVP. Nynější definice sociálního znevýhodnění dle ŠZ (§16 odst. 4) zní „*rodinné prostředí s nízkým sociálněkulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy; nařízená ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova nebo postavení azylanta, osoby požívající doplňkové ochrany a účastníka řízení o udělení mezinárodní ochrany na území České republiky podle zvláštního právního předpisu.*“ Tato definice je však velmi obecná.

MŠMT nyní připravuje novelu ŠZ ohledně vzdělávání dětí se SVP. Jde o upuštění od stávající klasifikace (dělí žáky se SVP na zdravotně postižené (ZP), zdravotně znevýhodněné (ZZ) a sociálně znevýhodněné (SZ). Nově vymezený pojem „podpůrné opatření“ má zlepšit přístup ke vzdělávání žáků, kteří díky svým zdravotním problémům nebo sociálnímu statusu nemohou bez pomoci v běžné škole prospívat.

Byly však také pojmenovány nedostatky navržené novely, zejména pak:

- na zajištění podpůrných opatření se nepočítá s finančními prostředky ze státního rozpočtu
- návrh obsahuje kontroverzní ustanovení k diagnostice mentálního postižení (nezaručuje, že takto nebudou považovány děti z odlišného kulturního nebo sociálního prostředí. Vliv prostředí má být zohledněn při stanovení individuální podpory žáka, ne pro posouzení jeho MP. To je lékařská diagnóza, k níž ŠPZ nemají odbornou kvalifikaci
- neexistují standardizované postupy a nástroje pro měření adaptivních schopností

---

<sup>52</sup> <http://www.csicr.cz/getattachment/641b5628-ee0a-4120-b090-01dcf1779a7a>

- není jasné posouzení souvislosti „vývoje žáka a jeho sociálního a kulturního prostředí“
- některá ŠPZ jsou institucionálně propojena se ZŠP a ZŠS, hrozí opět střet zájmů a nadužívání diagnózy mentálního postižení
- v běžných školách mohou být selektovány děti „dlouhodobě selhávající“. Do SPŠ by tak mohl být opět zařazen i žák, který má sice IQ vyšší než 70, ale má problémy kvůli poruchám pozornosti, paměti, problémům s analýzou čteného textu apod.

Závěr: dle údajů ČŠI je v ZŠP či ZŠS (školy určeny výhradně dětem s MP) nadále 28 % Romů<sup>53</sup>. Neexistuje žádné opodstatnění pro to, aby byla téměř třetina Romů považována za handicapovanou. Odborníci přiznávají, že problém není v mentální retardaci dětí, ale ve způsobu jejich posuzování a následného umístování do ZŠP. Navrhovaná úprava diagnostiky nemusí zlepšení přinést, neboť rozšiřuje kategorii MP. Zastánci tvrdí, že je třeba přihlédnout k sociokulturnímu prostředí a schopnostem adaptability dětí, kritici poukazují na fakt, že právě sociokulturní prostředí bývá častým argumentem pro umístění dětí do ZŠP.

#### **4.2 Uzákonění příplatku k normativu na žáka se sociálním znevýhodněním**

Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) mají právo na vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich vzdělávacím potřebám a možnostem, na vytvoření nezbytných podmínek, které toto vzdělávání umožní, a na poradenskou pomoc školy a ŠPZ.<sup>54</sup> K dětem se SVP (zejména k ZZ a SZ dětem) je legislativa nespravedlivá, nezaručuje rovné podmínky ve vzdělávání. Školský zákon zahrnuje mezi žáky se SVP také žáky se SZ a v §16 odst. 6 jim zaručuje právo na adekvátní podporu a speciální péči při vzdělávání. Ale navazující vyhláška č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí se SVP již tyto žáky vůbec nezmiňuje a je tak v přímém rozporu se ŠZ. Současná úprava znemožňuje škole realizovat opatření reagující na SVP žáků se SZ. V podobném rozporu s §16 ŠZ je vyhláška č. 492/2005 Sb. o krajském normativu, která přiznává příplatek k normativu pouze jedné skupině žáků se SVP – žákům se ZP. V současnosti platí:

---

<sup>53</sup> [http://www.infoprovsechny.cz/request/setreni\\_csi\\_pocet\\_romskych\\_zaku](http://www.infoprovsechny.cz/request/setreni_csi_pocet_romskych_zaku)

<sup>54</sup> Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) v aktuálním znění, §16



- na žáka se ZP škola dostává vyšší finanční prostředky - normativ (v každém kraji se liší), víceméně zajišťuje pokrytí nákladů na vzdělávání tohoto žáka
- na žáka se SZ zvýšený finanční normativ školy nedostávají, jeho vzdělávání lze v některých případech „dofinancovat“ prostředky z rozvojových programů MŠMT (např. na náklady spojené s financováním AP pro žáky se SZ), které jsou však nestabilní, nejisté a nesystémové, administrativně náročnější

Definice SZ žáka v zákoně je vágní (pokud se nejedná o azylanta nebo žáka s nařízenou ústavní výchovou). Definice MŠMT, která ale není právně závazná, zní: *žák, jenž pochází z rodiny či prostředí, které je méně podnětné pro kognitivní rozvoj jedince. Vztah rodiny ke vzdělání je vlašný či záporný, nebo je doma používán argot češtiny, romský etnolekt češtiny nebo slovenštiny, rodina je sociálně vyloučená apod.*<sup>55</sup>. K určování SVP je ze zákona povinno ŠPZ (PPP, SPC). Problematická je relevantnost takového posouzení pracovníky těchto center (nakolik je schopna psychologka poradny, která vidí dítě poprvé v životě, posoudit, že otec žáka je např. gambler). Institut sociálně vyloučeného žáka není v praxi využíván, údajně ze zcela praktického důvodu – na SZ žáka a jeho SVP, které ze zákona má (§ 16), nelze získat za současného nastavení normativního financování žádné prostředky navíc.

Závěr: Změna v novele ŠZ (podpůrná opatření) ani změna financování SZ žáků není zatím uzákoněna, přestože Strategie boje proti sociálnímu vyloučení počítala s novelizací vyhlášky zavádějící příplatek k normativu i na SZ žáka už od roku 2013. Jednotná identifikace žáků se SZ je nyní v jednání. V ideálním případě by měla usnadnit jejich identifikaci i poskytování patřičné podpory k eliminaci rizika školního neúspěchu.

### 4.3 Vzdělanostní šance romských dětí, existence bariér

Standard: mnohé statistiky i terénní průzkumy potvrzují, že většina romských dětí nenavštěvuje žádný typ předškolního vzdělávání a častěji nedokončí ani povinnou školní docházku, což výrazně snižuje šance na důstojné uplatnění v životě v oblasti zaměstnání. Důležitost kvalitního vzdělání a rovného přístupu pro všechny děti zdůrazňují jako prioritu přitom všechny strategické vládní dokumenty.

Z terénních zjištění vyšlo najevo, že existují překážky ve vzdělávání, kterým romské děti čelí již od předškolního věku, a provází je i v dalším vzdělávání.

---

<sup>55</sup> [lp.cz/wp-content/uploads/02\\_zakladni\\_vzdelavani\\_romskych\\_deti.pdf](http://lp.cz/wp-content/uploads/02_zakladni_vzdelavani_romskych_deti.pdf)

Existence těchto bariér mnohdy brání romským rodičům posílat své děti do běžných a kvalitních školských zařízení a zároveň nedostatečná a špatně nastavená podpora dětí se SZ brání i samotným školským zařízením účinněji prosazovat inkluzi těchto dětí do kvalitních škol a školek.

Dle Analýzy Vzdělanostní dráhy romských žáků ze SV lokalit<sup>56</sup> má pravidelná docházka do kvalitního předškolního vzdělávání jednoznačně pozitivní vliv na budoucí vzdělanost dětí. Celkem 52% romských dětí neabsolvuje žádný typ předškolní přípravy (MŠ nebo přípravný ročník), běžné ZŠ navštěvuje cca 72% romských žáků, více než třetina tedy navštěvuje jiné než běžné ZŠ. Na základní škole mají romští žáci jen 50% pravděpodobnost, že ji dokončí, mají v průměru trojnásobně vyšší absenci než ostatní děti. V ZŠ, kde se vzdělával vyšší počet romských žáků (nad 20%), se prokazatelně ukázala souvislost s limitovanou další vzdělávací dráhou (menší počet žáků, kteří šli na gymnázia i SŠ s maturitou). Po ukončení ZŠ přechází 56% Romů (28% neromů) na učiliště, kde mohou získat výuční list, jen 19% Romů jde na SŠ s maturitou (48% neromských žáků), 6% na praktickou školu a žádný na gymnázium. Dle statistik dokončí SŠ jen 30% romských žáků.

Předškolní vzdělávání: k úspěšné integraci ohrožených dětí do hlavního vzdělávacího proudu je důležitá včasná, důsledná, pravidelná a kvalitní péče. Předškolní vzdělávání je zajišťováno prostřednictvím MŠ (pro děti 3-6 let) nebo přípravných tříd (rok před nástupem do ZŠ). Absolvování MŠ není v ČR na rozdíl od jiných států<sup>57</sup> povinné. Poslední ročník MŠ je pro rodiče dítěte bezplatný a je povinností MŠ přednostně přijmout dítě rok před nástupem školní docházky. Docházka dítěte do MŠ je zpoplatněna, v určitých případech lze u SZ dětí platbu prominout, toto však není plošně využíváno<sup>58</sup>. Dále rodiče hradí stravu.

Zpráva Světové banky z roku 2012 naznačuje, že v ČR navštěvuje běžné MŠ pouze 28 % romských dětí ve srovnání se 79 % neromských dětí předškolního věku. Vzhledem k časté nezaměstnanosti romských rodičů nebo k faktu, že rodič je doma s dalším potomkem, neposílají romští rodiče svoje děti často do MŠ nebo tak činí až v 5-6 letech, případně volí finančně méně náročnější přípravné třídy, mnohdy zřizované při ZŠP<sup>59</sup>. Zavedení povinného posledního roku před začátkem školní docházky má být zavedeno v roce 2016.

Problematická je přetrvávající existence tzv. nultých/přípravných ročníků, MŠ při ZŠP. Tyto přípravné třídy, kde jsou v 97,5% vzdělávány SZ (tedy převážně

---

<sup>56</sup> [www.msmt.cz/file/1627\\_1\\_1/](http://www.msmt.cz/file/1627_1_1/)

<sup>57</sup> [http://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/III\\_Zprava\\_pripominky\\_1\\_11\\_2013.pdf](http://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/III_Zprava_pripominky_1_11_2013.pdf)

<sup>58</sup> [http://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/III\\_Zprava\\_pripominky\\_1\\_11\\_2013.pdf](http://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/III_Zprava_pripominky_1_11_2013.pdf)

<sup>59</sup> [www.vlada.cz/assets/ppov/.../2014\\_05\\_13\\_Romska-strategie-2020.doc](http://www.vlada.cz/assets/ppov/.../2014_05_13_Romska-strategie-2020.doc)

romské) děti<sup>60</sup>, fungují s cílem vyrovnat rok před zahájením povinné školní docházky jejich vývoj, avšak tento typ předškolního vzdělávání nejenže neposkytne potřebnou přípravu srovnatelnou s víceletou docházkou do MŠ, ale představuje navíc segregaci již od předškolního věku, protože již tyto předškolní třídy jsou etnicky téměř vždy homogenní a drtivá většina těchto dětí pokračuje posléze na stejné škole, v tomto případě na ZŠP. Ministerstvo přislíbilo ošetřit zákaz zřizování přípravných tříd a mateřských škol u základních škol praktických novelou ŠZ už od roku 2013/2014, přesto bylo opatření vícekrát odloženo a současný ministr MŠMT Marcel Chládek již avizoval, že opětovně nebude dodržen ani termín v roce 2017. Dle ministra máme praktické a speciální školy, kterými se můžeme v Evropě chlubit<sup>61</sup>.

Bariéry ztěžující romským dětem vstup a setrvání v kvalitním vzdělávání:

- obecně nedostatečná kapacita běžných, kvalitních MŠ (v roce 2006 bylo 5 800 neuspokojených žádostí o zařazení dítěte do MŠ, v roce 2013 již 60 000 odmítnutých dětí<sup>62</sup>)
- s tím spojená bariéra nesprávného postupu některých MŠ při přijímání dětí, kdy mezi kritéria pro přijetí patří mj. trvalý pobyt zákonných zástupců dítěte v obci (není legitimní, potřebu vzdělání má dítě, mnoho romských rodin často migruje např. za levnějším ubytováním a nemají v místě bydliště trvalý pobyt). Další kritérium je zaměstnanost rodičů, které přehlíží vzdělávací funkci MŠ, spíše akcentuje její funkci jako hlídací služby. Děti jsou tak v přístupu ke vzdělání rozlišovány dle skutečností, které nemají na jejich potřebu vzdělávat se vliv<sup>63</sup>. Občas bývá znevýhodněno dítě, jehož rodič je doma, předpokládá se, že zabezpečí jeho péči. Nebere se však v úvahu individuální potřeba předškolního vzdělávání dítěte, zvláště u dětí žijících v nepodnětném, vyloučeném prostředí.
- nejvyšší náklady na MŠ ve srovnání se okolními státy<sup>64</sup>, obecně vyšší náklady na jakékoli běžné studium na kvalitní škole v porovnání s nižšími finančními nároky v nestandardních vzdělávacích zařízeních
- nemotivační systém financování běžných MŠ (příplatky na SZ děti, existence dotací pro MŠ). Současné výpadky příjmů za SZ děti, kterým může být v určitých případech odpuštěno tzv. školné, MŠ nikdo nekompensuje.

---

<sup>60</sup> [www.csicr.cz/getattachment/641ebe0e-36b3-4ba3-af8f-e5bf939040e2](http://www.csicr.cz/getattachment/641ebe0e-36b3-4ba3-af8f-e5bf939040e2)

<sup>61</sup> [http://zpravy.idnes.cz/skolam-chybi-podminky-na-inkluzi-d4n-/domaci.aspx?c=A131017\\_164157\\_domaci\\_jj](http://zpravy.idnes.cz/skolam-chybi-podminky-na-inkluzi-d4n-/domaci.aspx?c=A131017_164157_domaci_jj)

<sup>62</sup> [www.vlada.cz/...romske.../strategie-romske-integrace-do-roku-2020-118...](http://www.vlada.cz/...romske.../strategie-romske-integrace-do-roku-2020-118...)

<sup>63</sup> [http://www.ochrance.cz/fileadmin/user\\_upload/DISKRIMINACE/Doporuceni/Doporuceni-skolky-2012.pdf](http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Doporuceni/Doporuceni-skolky-2012.pdf)

<sup>64</sup> [http://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/III\\_Zprava\\_pripominky\\_1\\_11\\_2013.pdf](http://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/III_Zprava_pripominky_1_11_2013.pdf)

- obava rodičů o bezpečí dítěte (nedůvěra v neznámé prostředí školy, obava z odmítavého postoje pedagogů, vlastní zkušenost a obava z šikany. Pokud v zařízení funguje romský AP, důvěra v ni je o 50% vyšší<sup>65</sup>).
- nedostatek pozic a nestabilita romského AP na kvalitních školách a školkách jakožto jedno z klíčových opatření všech strategií k podpoře inkluzivního vzdělávání romských dětí (více v indikátoru AP)
- cílené motivování a přesvědčování neuvědomělých rodičů k zařazení dětí do ZŠP, ZŠS ze strany těchto škol bez ohledu na skutečnou vzdělávací potřebu dětí – „nábor“ dětí do přípravných ročníků/praktických škol ve vyloučených romských lokalitách, které každoročně probíhají prostřednictvím pracovníků škol (často romských asistentů, kteří se o této praxi obávají otevřeně mluvit z důvodu možné ztráty zaměstnání). Školy potřebují ke svému fungování žáky a touto nestandardní, vysoce motivační metodou si jich také každoročně mnoho získají, protože na nabízené „benefity“ mnoho chudších, nedostatečně informovaných rodičů slyší (např. nemusí platit školní pomůcky či učebnice, školní kroužky, mnohdy jsou rodiče lákáni i na benevolentnější přístup, pravidla a tresty za absence, nabízí dětem větší pocit bezpečí, protože takto jsou přece „mezi svými“ a nestanou se tak obětí šikany, budou mít dobré známky apod.). Tito nedostatečně uvědomělí rodiče, kteří mnohdy neznají rozdíly mezi běžnou a praktickou školou, tedy ze svého pohledu dělají pro své dítě to nejlepší. Nikdo zde nebere v potaz, zda dítě do SPŠ patří, ale rozhodující roli zde hraje nižší finanční náročnost studia a pocit bezpečí. Bohužel vzdělanostní šance těchto dětí jsou do budoucna žalostné (viz indikátor 6) a o těchto stále realizovaných praktikách se lze dovědět jen terénním šetřením – z výpovědí samotných rodičů dětí, z tištěných letáků roznášených v romských lokalitách.
- bariéry při zápisech / vstupu romských dětí do kvalitních základních škol – z důvodu nejednotné a nezávazné podoby procesu zápisu na kvalitní základní školy (převážně zřizované obcemi) v některých případech dochází k nestandardním praktikám, které ztěžují či znemožňují romským dětem nástup na kvalitní školu
- přetrvávající neúměrně vysoké počty romských dětí vzdělávaných dle redukovaného kurikula (nejčastěji dle RVP ZV – LMP) na ZŠP, ZŠS (více v indikátoru 4), s tím související nutnost revize diagnostických nástrojů ŠPZ (více v indikátoru 5) a zprůhlednění vzdělávací soustavy v ČR
- existence segregovaných romských škol především ve spádových oblastech (více v indikátoru míra uplatnění romských žáků)

---

<sup>65</sup> [www.vlada.cz/...romske.../strategie-romske-integrace-do-roku-2020-118...](http://www.vlada.cz/...romske.../strategie-romske-integrace-do-roku-2020-118...)

- bariéry ze strany školských zařízení, ŠPZ – existují tendence některých ředitelů/učitelů/studentů pedagogických oborů bránit zařazování romských žáků do HVP<sup>66</sup>. Snaha integrovat žáky, kteří se nějakým způsobem odlišují od ostatních žáků, do mainstreamového vzdělávání se prozatím jeví jako nedostatečná. Často bývá řediteli a učiteli ZŠ namítáno, že integrace v českých podmínkách, tak jak si ji představují „teoretici“ ze škol a NNO, by nefungovala, nejsou lidé, finance, navíc by dítě trpělo díky své odlišnosti v kolektivu ostatních žáků. Skutečným motivem mohou být spíše obavy a strach, nechť se k problému postaví jiným způsobem po létech zavedené (segregační) praxe a tradiční neobliba Romů u majoritní společnosti. Mezi širokou veřejností převládá názor, že integrace především romských dětí do HVP nemá smysl a má malou šanci na úspěch. Učitelé často používají argument, že existují jen jedni žáci – ať Romové nebo ne, a všichni tedy dostanou od nich stejnou péči, žáky není potřeba nijak rozlišovat, protože by je tím diskriminovali. Takovýto názor je často nejvíce slyšet od pedagogů, kteří o integraci Romů nemají zájem a o problematiku se příliš nezajímají, jejich přístup je konzervativní a na zavedeném systému nehodlají nic měnit. Liga lidských práv se rovněž setkala s názorem některých učitelů ZŠ, že pokud se žák „vymyká průměru“, měl by studovat na nějaké jiné ZŠ, kde jsou speciální pedagogové, kteří 5 let studovali za tím účelem, aby se takovýmto dětem věnovali a nikoliv oni, kteří za takovouto práci nejsou placeni a nemají k ní ani dostatečnou kvalifikaci. Co je však kvalitnější péče? Péče zajištěná specialisty? Péče ve speciálně upraveném prostředí? Péče zajištěná ve třídě s velmi malým počtem dětí ve třídě? Nebo se kvalitní péče pozná podle toho, zda má dítě možnost osvojit si stejné kurikulum jako jeho vrstevníci<sup>67</sup>? Významný vliv mají i některé profesní organizace zastupující speciální pedagogy, které vyvíjejí tlak na zachování současného stavu a jsou proti transformaci ZŠP, ZŠS.
- celospolečenská nejednotnost a negativní přístup k inkluzivnímu vzdělávání - školy, které se snaží v rámci českého vzdělávacího systému naplňovat inkluzivní rozměr vzdělávání, mnohdy nemají jednoduchou úlohu (jsou v očích veřejnosti stigmatizovány - nálepkovány jako školy pro „problematiké“ děti, nejsou systémově zvýhodněny, není jasně deklarována jejich role ve vzdělávacím systému, doplácí na nekoncepčnost v oblasti vzdělávání SZ žáků, účelové využívání etnicity žáků, zmatenou terminologii – integrace, inkluze, sociální znevýhodnění, segregace...)
- nedostatečná informovanost a uvědomění romských rodičů o nezbytnosti předškolní přípravy (rodiče dětí, které neabsolvovaly předškolní přípravu,

---

<sup>66</sup> [http://p.cz/wp-content/uploads/02\\_zakladni\\_vzdelavani\\_romskych\\_deti.pdf](http://p.cz/wp-content/uploads/02_zakladni_vzdelavani_romskych_deti.pdf)

<sup>67</sup> <http://www.eduin.cz/clanky/moderni-vyucovani-5-mytu-o-inkluzivnim-vzdelavani/>

vedli ve 40% případů jako důvod nepotřebnost předškolního vzdělávání, pro 21% bylo příliš drahé<sup>68</sup>)

- bariéry k inkluzivnímu vzdělávání na kvalitních školách – přítomnost bariér (zejména materiálních a personálních) pro vyšší míru inkluzivního vzdělávání uvedlo 69,5 % ředitelů kvalitních základních a 65,2 % středních škol<sup>69</sup>
- nedostatečná adresná finanční podpora SZ žáků – přestože je počet žáků se sociálním znevýhodněním vykazovaných ve školních matrikách velmi nízký (cca 16%), celkem 88 % kvalitních základních a 97 % středních škol podporuje žáky, kteří by odpovídali definici SZ<sup>70</sup>. MŠMT realizuje dotační program na podporu SZ romských žáků SŠ a VOŠ<sup>71</sup>, je však zaměřen na finance (úhrada pomůcek, jízdného apod.) a nezohledňuje další nezbytná podpůrná opatření (tutoring, psychologickou pomoc atd.).
- nedostatečná identifikace SZ žáků a nesrovnalosti mezi vykazovanými údaji a realitou – významný podíl škol při šetření uvádí raději nižší či nulový počet žáků se SZ (zejména základní školy praktické a běžné základní školy sídlící v blízkosti sociálně vyloučených lokalit, kde se vzdělává vysoký podíl romských dětí). Dle šetření ČŠI byly SZ děti diagnostikovány ŠPZ (a tedy evidovány ve školní matrice) jen v 16,5% případů, tvořily tedy jen 0,5 % ze všech žáků. Pracovníci se obávali kvalifikovaného odhadu především z důvodu neznalosti adekvátních kritérií pro identifikaci sociálního znevýhodnění a také z obavy z označení školy za romskou. Někteří odmítali označovat děti za sociálně znevýhodněné, pokud neměly toto znevýhodnění diagnostikované pedagogicko-psychologickou poradnou (PPP). Otázka zůstává, jak tyto školy získávají mnohé dotace na inkluzivní vzdělávání a veškerý odborný personál (zda data, která jsou zasílána např. v žádostech o dotace, korespondují s daty vykazovanými v každoročních šetřeních).
- neochota pedagogických pracovníků rozpoznat sociální znevýhodnění a zvolit patřičné vyrovnávací prostředky při vzdělávání takových žáků může souviset s nulovým navyšováním finančních prostředků na vzdělávání této skupiny. Výše zmíněné údaje potvrzují předpoklad, že počet SZ žáků je několikanásobně vyšší, než je uváděno ve školních matrikách. I přes obtížnou diagnostiku však kvalitní školy podle zjištění ČŠI s žáky se SVP pracují a poskytují jim různé formy podpory.

---

<sup>68</sup> [www.vlada.cz/...romske.../strategie-romske-integrace-do-roku-2020-118...](http://www.vlada.cz/...romske.../strategie-romske-integrace-do-roku-2020-118...)

<sup>69</sup> <http://www.csicr.cz/getattachment/641b5628-ee0a-4120-b090-01dcf1779a7a>

<sup>70</sup> <http://www.csicr.cz/getattachment/641b5628-ee0a-4120-b090-01dcf1779a7a>

<sup>71</sup> <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/roma-ss-a-vos>

- nedostatečná profesní příprava pedagogů – metodická připravenost/další vzdělávání učitelů běžných škol zaměřeného na práci se žáky se SVP – mnoho učitelů na běžných školách nemá příliš zkušeností s prací s dětmi z kulturně odlišného, sociálně vyloučeného prostředí, přitom proinkluzivní standard pedagogických pracovníků je jeden z cílů stanoveném mj. ve Strategii boje proti sociálnímu vyloučení 2011 – 2015<sup>72</sup>. Dle šetření ČŠI např. dvě třetiny učitelů SŠ nikdy neabsolvovaly vzdělávání zaměřené na práci se žáky se SVP<sup>73</sup>, přestože se školy stále častěji musejí vyrovnávat se zvyšujícími se nároky na práci učitele z důvodu rostoucí diferenciací žáků. Míra připravenosti škol přijímat různorodost a pracovat s ní (inkluze) je přímo úměrná míře připravenosti učitelů vytvářet inkluzivní vzdělávací prostředí a míře systémové podpory inkluzivních opatření ve vzdělávání.
- předsudky a stereotypy – romští rodiče nemají na vzdělávání svých dětí zájem (výsledky výzkumu lze nalézt u hodnocení indikátoru míra angažovanosti romských rodičů v otázce vzdělávání svých dětí), méně konkurenční prostředí a dobrý prospěch na ZŠP dělá romské děti šťastnějšími apod. (výsledky výzkumu v indikátoru 9).
- nutnost spolupráce s rodiči - zlepšení komunikace a spolupráce mezi školou a rodinou se dle OECD<sup>74</sup> jeví jako významný a efektivní prostředek zlepšování výsledků těchto žáků ve vzdělávání. Je faktem, že v řadě rodin není dosud význam vzdělávání dostatečně přijímán, vzdělávací dráha není spojována s životní úspěšností dětí, rodiny se v systému fungování škol dostatečně neorientují, nejsou schopny anebo nechtějí děti ani v elementárním vzdělávání podporovat. Odborná veřejnost považuje zlepšení spolupráce škol s rodiči za nejrychleji proveditelnou a zároveň potenciálně velmi efektivní strategii prevence školního neúspěchu žáků.

Při srovnání České republiky např. se Švédskem se ukazuje, že v mainstreamových školách lze s úspěchem vzdělávat kolem 80 % všech dětí s postižením. U dětí s kombinovaným či velmi těžkým stupněm postižení je třeba speciální péče v mnohem větší míře. V těchto případech lze mluvit o vzdělávání ve speciální škole s cílem připravit své žáky a studenty na život v inkluzivní společnosti v dospělém věku.

Závěr: ČR patří mezi země, kde je socioekonomický status žáka přímo úměrný jeho vzdělávací dráze, chudší děti tedy dosahují obecně nižší úrovně vzdělání. Ke změně současného stavu je potřeba nejen nadále zvyšovat informovanost a

---

<sup>72</sup> [www.aspcr.cz/sites/default/files/strategie-2011-2015\\_2.pdf](http://www.aspcr.cz/sites/default/files/strategie-2011-2015_2.pdf)

<sup>73</sup> <http://www.csicr.cz/getattachment/641b5628-ee0a-4120-b090-01dcf1779a7a>

<sup>74</sup> <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/organizace-pro-ekonomickou-spolupraci-a-rozvoj-oecd>

angažovanost samotných rodičů dětí v otázce vzdělávání jejich dětí, ale zároveň poskytnout těmto dětem možnost dostupného kvalitního vzdělání a podpůrných opatření prostřednictvím systémového rozvoje podpory inkluzivního vzdělávání především v běžných vzdělávacích zařízeních (finance vč. adekvátního personálního zajištění a další profesní přípravy pedagogů), revize diagnostiky a identifikace žáka se SZ. Takto vynaložené finanční prostředky se státu v budoucnu mnohonásobně vrátí.

#### 4.4 Evidence počtu romských žáků vzdělávaných podle RVP ZV - LMP

V ČR je nadále neúměrně vysoký počet romských dětí vzdělávaných mimo HVP. Ty nadále s vysokou pravděpodobností končí ve speciální/praktické škole, které jsou určeny dětem s poruchami učení apod., a poskytuje méně obtížné kurikulum. Tento dvoukolejný systém s sebou přináší zásadní důsledky – romské děti studují v méně stimulujícím prostředí, postrádají pozitivní vzory a kvůli nižším studijním požadavkům a stigmatu frekventantů speciálních škol se snižují jejich šance přijetí na střední a poté vysokou školu.

Populace Romů v ČR je odhadována na 1,4-2,8%, avšak podíl romských dětí vzdělávaných dle RVP ZV s přílohou LMP se v dřívějších letech vyvíjel následovně:

| Školní rok                | 2009<br>MŠMT <sup>75</sup> | 2010<br>ČŠI <sup>76</sup> | 2011/20<br>12<br>ČŠI <sup>77</sup> | 2012<br>VOP <sup>78</sup> | 2012/2013<br>ČŠI <sup>79</sup> | 2013/2<br>014<br>ČŠI <sup>80</sup> |
|---------------------------|----------------------------|---------------------------|------------------------------------|---------------------------|--------------------------------|------------------------------------|
| Počty romských dětí s LMP | 27%                        | 35%                       | 26,4%<br>v MSK*<br>39%             | 32%                       | 28%<br>v MSK* 36%              | 28%                                |

\* Moravskoslezský kraj

K výše uvedeným číslům je nicméně důležité říct, že prohlášení ředitelů škol, kteří se mnohdy proti shromažďování etnických dat otevřeně staví, nebyla v

<sup>75</sup> [www.msmt.cz/file/25872/download/](http://www.msmt.cz/file/25872/download/)

<sup>76</sup> [www.csicr.cz/getattachment/641ebe0e-36b3-4ba3-af8f-e5bf939040e2](http://www.csicr.cz/getattachment/641ebe0e-36b3-4ba3-af8f-e5bf939040e2)

<sup>77</sup> <http://www.csicr.cz/getattachment/641ebe0e-36b3-4ba3-af8f-e5bf939040e2>

<sup>78</sup> [http://www.cosiv.cz/files/materialy/cesky/Vyzkum\\_skoly-zprava.pdf](http://www.cosiv.cz/files/materialy/cesky/Vyzkum_skoly-zprava.pdf)

<sup>79</sup> <http://www.infoprovsechny.cz/request/983/response/2279/attach/5/vysledky%20setreni%20CSI%201.pdf>

<sup>80</sup> [http://www.infoprovsechny.cz/request/setreni\\_csi\\_pocet\\_romskych\\_zaku](http://www.infoprovsechny.cz/request/setreni_csi_pocet_romskych_zaku)



kontaktovaných školách přímo ověřena<sup>81</sup>. Výsledky studie MŠMT/VOP jsou podobné dřívější studii ČŠI, která však proběhla jinou metodou, což na druhou stranu může dle ČŠI<sup>82</sup> dodat na věrohodnosti výsledků.

Přestože legislativa<sup>83</sup> neumožňuje získávat oficiální statistické údaje o etnicitě (počtu romských žáků), MŠMT si v Plánu DH předsevzalo provádět každoroční šetření ke zjištění počtů romských žáků vzdělávaných dle RVP ZV-LMP, a tento úkol ministerstvo za pomoci šetření České školní inspekce plní. Za důležitou mezeru však VOP považuje skutečnost, že metoda sběru nyní spočívá pouze v dotazníkovém šetření. Respondenty dotazníku jsou ředitelé škol, potažmo třídní učitelé. Ministerstvo se tedy spoléhá na údaje poskytnuté z jediného zdroje, přičemž mezi odbornou veřejností existují důvodné obavy, že část pedagogů na školách má tendenci poskytovat spíše nižší počet romských žáků vzdělávaných podle redukovaného vzdělávacího programu. Aby bylo v budoucnu zabráněno zkreslení skutečnosti na českých základních školách, mělo by ministerstvo sbírat údaje o etnicitě žáků i formou neadresného určení třetí osobou<sup>84</sup>.

MŠMT mělo dále za úkol v roce 2013 novelizovat vyhlášku č. 73/2005 Sb. tak, aby nebylo možné umisťovat žáky či studenty bez postižení (tj. žáky zdravotně či sociálně znevýhodněné) do škol, tříd či studijních skupin pro žáky se zdravotním postižením. V tomto směru ministerstvo nesplnilo jeden z klíčových plánů opatření. Ve školním roce 2013/2014 tak stále pokračovala praxe, která ohrožuje romské žáky v jejich přístupu ke kvalitnímu vzdělávání. Ministerstvo nesplnilo slíbené opatření ani ke dni předložení stanoviska Sekretariátu Výboru ministrů. MŠMT sice předložilo návrh novely vyhlášky, ale dle textu návrhu bude i nadále možné dočasně (formou tzv. diagnostického pobytu) zařadit dítě se zdravotním znevýhodněním (což může být i romský žák vzdělávaný v hlavním vzdělávacím proudu) do školy, třídy či skupiny pro žáky se zdravotním postižením. Stávající i navrhovaná právní úprava je v rozporu se školským zákonem, na což je ministerstvo opakovaně od roku 2012 upozorňováno ze strany veřejného ochránce práv<sup>85</sup>.

Institut diagnostického pobytu měl být z vyhlášky č. 73/2005 Sb. vypuštěn. Tato změna měla začít platit od roku 2013. Škola má dítěti poskytnout potřebnou podporu tak, aby nemuselo docházet ke změnám školy a vzdělávacího programu. Ministerstvo nesplnilo toto opatření, je tak i nadále možné, aby bylo dítě bez postižení dočasně vzděláváno v kolektivu dětí s postižením.

---

<sup>81</sup> <http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2012/vyzkum-potvrdil-neprimou-diskriminaci-romskych-zaku/>

<sup>82</sup> [www.csicr.cz/getattachment/641ebe0e-36b3-4ba3-af8f-e5bf939040e2](http://www.csicr.cz/getattachment/641ebe0e-36b3-4ba3-af8f-e5bf939040e2)

<sup>83</sup> <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-101>

<sup>84</sup> [http://www.ochrance.cz/fileadmin/user\\_upload/DISKRIMINACE/Judikatura/Stanovisko-VOP-k-DH.pdf](http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Judikatura/Stanovisko-VOP-k-DH.pdf)

<sup>85</sup> [http://www.ochrance.cz/fileadmin/user\\_upload/DISKRIMINACE/Judikatura/Stanovisko-VOP-k-DH.pdf](http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Judikatura/Stanovisko-VOP-k-DH.pdf)

#### **4.5 Revize RVP ZV-LMP a diagnostiky ŠPZ, zavedení kontrolních mechanismů**

Standard: z praxe vyplývá, že ŠPZ nemají standardizovaný přístup testování a používají ve vztahu k romským dětem zastaralé testy k posuzování SVP. Testy byly v rozsudku DH shledány kulturně neobjektivní, nezohledňující specifika romských dětí, proto bylo doporučeno MŠMT změnit metodiku činnosti ŠPZ a provádět inspekci jejich činnosti.

Jejich revize má za cíl znemožnit nesprávné zařazování romských dětí do programů RVP ZV – LMP (etnicita a sociální zázemí by neměly mít na zařazování vliv). Nutnost revize zmiňuje Akční plán DH, Strategie vzdělávací politiky v ČR do roku 2020 i VOP. Protože existují obavy, že některá ŠPZ byla či jsou institucionálně propojena s konkrétními školami jiného než běžného vzdělávacího proudu, ŠPZ měla být akreditována / zavedena do centrálního rejstříku (MŠMT).

Nástroje používané k diagnostice LMP měly být revidovány následovně:

- Revize RVP ZV s přílohou LMP (MŠMT, termín 2013)
- Změna v LMP diagnostice dětí (MŠMT a ČŠI, termín 2014)

Školský zákon zná pouze dva vzdělávací programy (RVP ZV pro základní školu a RVP ZŠS pro základní školu speciální), které lze považovat za tzv. „vnitřní předpisy“, tj. předpisy bezprostředně působící pouze uvnitř systému, mezi jehož jednotkami právně existují vztahy nadřízenosti a podřízenosti. Existence přílohy pro vzdělávání dětí s lehkým mentálním postižením (RVP ZV s přílohou LMP) nemá ale žádnou oporu v zákoně a fakticky umožňuje existenci třetí větve základního vzdělávání.

ŠPZ zjišťují ze zákona u dětí speciální vzdělávací potřeby (SVP). Školskými poradenskými zařízeními jsou pedagogicko-psychologické poradny (PPP) a speciálně pedagogická centra (SPC). Většina romských dětí nenavštěvuje předškolní vzdělávání, vykazuje tak nižší připravenost na vstup do základní školy a rodiče často využívají možnost odkladu školní docházky. Odklad povoluje ředitel školy na žádost rodičů, součástí je i vyjádření ŠPZ nebo odborného lékaře. U mnoha romských dětí bývá vyšetření v ŠPZ doporučeno ředitelem nebo je iniciováno pedagogy až po nástupu do ZŠ, jakmile přestane zvládat nároky na něj kladené. Na základě doporučení ŠPZ a informovaného souhlasu rodičů může být dítě zařazeno do vzdělávání zřízeného za účelem vzdělávání žáků se ZP, volena bývá varianta RVP ZV-LMP. Velké procento romských žáků je diagnostikováno jako zdravotně postižené, do této kategorie dle ŠZ patří i lehká mentální retardace (§ 16 odst. 2 školského zákona).

Dle pedagogů doporučení ŠPZ také reflektují situaci na konkrétních školách. Pokud se vyskytne pouze jedno dítě s LMP, je mu doporučen IVP a setrvání v

běžné třídě. Je-li ale diagnostikováno více žáků s touto diagnózou, je jim doporučena výuka v samostatné třídě, kde se budou vzdělávat odděleně od ostatních žáků. Spádové škole je vyslán impuls, aby tuto třídu zřídila. Doporučení tedy nemusí být vždy v souladu s individuálními potřebami a zájmem dítěte. Část pedagogů při rozhovorech poukázala na to, že může být velice obtížné zjistit, jestli dítě na prvním stupni nezvládá školu z důvodu mentálního postižení nebo z jiného důvodu, např. kvůli sociálnímu znevýhodnění, neboť se v tomto věku dají obě příčiny obtížně rozlišit.

Čeština je pro mnoho romských dětí obtížným jazykem a dovednosti, ke kterým jsou doma vedeni, mají odlišný charakter než dovednosti, ke kterým vedou své děti rodiče z majoritní společnosti. Protože je v České republice kladen nepřiměřeně velký důraz na výsledky vyšetření inteligence a většina romských dětí skutečně dosahuje v průměru v IQ testech spodních hranic skóre, tímto se posléze zaštiťují ředitelé základních škol jako důvodem, proč se romské děti musí zúčastnit některého z typů neběžného vzdělávání. LLP se setkala s podezřeními na vyhotovování některých posudků ze ŠPZ do neběžných ZŠ „na objednávku“ ředitelů. Není problémem použít příslušné testy, kterými většinou romské dítě neprojde a je posléze doporučeno ke speciálnímu vzdělávání v neběžné škole či třídě. Mnohé romské děti mají oproti svým neromským vrstevníkům chudou slovní zásobu a dělá jim problém dělat z konkrétních závěrů obecné, přesto však nejsou většinou mentálně retardované<sup>86</sup>. V ČR je podle posledního šetření ČŠI podíl romských dětí v praktických školách 28 %. V celé populaci se přitom podíl osob s lehkým mentálním postižením odhaduje mezi 2 a 3 %.

Sama Česká republika oznámila řadu legislativních změn k nápravě situace, včetně změn ŠZ a vyhlášky č. 73/2005 a rovněž diagnostických nástrojů využívaných ke zjišťování postižení. Mezi tyto plánované změny patřila změna stávající možnosti, že do třídy žáků s postižením lze zařadit až 25 % žáků se zdravotním znevýhodněním (§ 10 odst. 2 vyhlášky); zrušení možnosti dočasného zařazení žáka se zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním do třídy pro žáky se zdravotním postižením (§ 3 odst. 5 vyhlášky) a zrušení možnosti, aby žáci s lehkým mentálním postižením absolvovali ve třídě „diagnostický pobyt“ (§ 9 odst. 2).

Jak uvedl v prosinci 2011 Výbor ministrů Rady Evropy, zdá se, že možnost zařadit děti se „zdravotním znevýhodněním“ do třídy určené pro žáky s postižením ponechává ve hře eventualitu, aby byli romští žáci nadále vzděláváni ve školách nebo třídách pro žáky s postižením. V dopise v červnu 2013 požádala Komise Českou republiku, aby oznámila nové návrhy právních předpisů, které avizovala v roce 2013, avšak české orgány tak neučinily. Pokud je Komisi známo, byly změny dvou příslušných vyhlášek, č. 72/2005 a č. 73/2005, přijaty v květnu

---

<sup>86</sup> Č. 6/1998 Věst. MŠMT Alternativní vzdělávací program zvláštní školy pro žáky romského etnika, k dispozici na: <http://www.vuppraha.cz/index.php?op=sections&sid=22>.

2014 a účinnosti nabudou v září 2014. Avšak podle informací, které Komise obdržela, bylo přijetí nezbytných změn školského zákona již více než jednou odloženo<sup>87</sup>.

Přechodné ustanovení k vyhlášce č. 103/2014 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb., a vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání mj. dětí se SVP, ve znění vyhlášky č. 147/2011 Sb.<sup>88</sup>: V případě žáků s LMP platí, že doporučení k zařazení žáka do školy nebo vzdělávacího programu pro žáky s LMP (jako výstup psychologické nebo speciálně pedagogické diagnostiky) je platné nejvýše po dobu jednoho roku (§ 1 odst. 5 věta pátá vyhlášky č. 72/2005 Sb.). Před nabytím účinnosti vyhlášky č. 103/2014 Sb., tj. před 1. zářím 2014, se omezená jednorozční platnost doporučení vztahovala na zařazení žáka do školy nebo vzdělávacího programu pro žáky s jakýmkoli ZP (tj. nikoli jen s LMP); vzhledem k tomu, že po novele vyhlášky již v případě žáků s jiným ZP než LMP jednorozční omezení platnosti doporučení neplatí, bylo třeba přechodným ustanovením upravit, jak bude na dříve vydané doporučení s omezenou platností nahlíženo.

Pokud jde o doporučení k zařazení do vzdělávacího programu pro žáky s LMP, zde nebyla právní úprava změněna. Současně zůstává nedotčena i platnost dříve (před nabytím účinnosti novely) vydaných doporučení k zařazení do vzdělávacích programů pro žáky s LMP. Jinými slovy – doporučení k zařazení žáka do školy nebo vzdělávacího programu pro žáky s LMP vydaná před 1. zářím 2014 jsou platná nejvýše po dobu 1 roku. Před skončením platnosti doporučení ŠPZ vyrozumí žáka nebo jeho zákonného zástupce o potřebě nové diagnostiky. V případě doporučení vydaných ŠPZ žákům s jiným ZP než LMP před 1. zářím 2014 již neplatí omezená jednorozční platnost těchto doporučení, ale ŠPZ posoudí, po jakou dobu by vydané doporučení mělo být platné a včas vyrozumí žáka nebo jeho zákonného zástupce o potřebě nové diagnostiky. Platné doporučení potřebuje žák, resp. jeho zákonný zástupce, který žádá o zařazení do školy nebo vzdělávacího programu pro žáky se ZP. To znamená, že nové doporučení vydané po provedení nové diagnostiky potřebuje žák v případě, že by chtěl dosáhnout cíle, ke kterému bylo nyní již neplatné doporučení vydáno, tj. zařazení do školy nebo vzdělávacího programu pro žáky se ZP. K tomu, aby mohl žák ve „speciálním vzdělávání“ setrvat, není nutné opatřovat si nové doporučení. Co se týče nového znění § 9 odst. 3 vyhlášky č. 73/2005 Sb., zde se jedná o pravidelné vyhodnocování, zda zařazení, způsob vzdělávání a podpůrná opatření odpovídají SVP žáka; dojde-li ke změně SVP, pak ŠPZ v souladu s § 9 odst. 4 vyhlášky č. 73/2005 Sb. navrhne odpovídající úpravu ve vzdělávání žáka. U žáků s LMP je výslovně vyhláškou stanoveno, v jakých intervalech má vyhodnocování probíhat.

---

<sup>87</sup> <http://www.eduin.cz/wp-content/uploads/2014/11/INFRINGEMENT-PROCEEDINGS-LETTER.pdf>

<sup>88</sup> [http://www.msmt.cz/uploads/Vyklad\\_vyhl\\_103\\_.pdf](http://www.msmt.cz/uploads/Vyklad_vyhl_103_.pdf)

Výčet aktuálních zákonů vztahujících se mj. ke vzdělávání žáků se SVP k lednu 2015 zde<sup>89</sup>.

Hodnocen byl i způsob získávání informovaného souhlasu zákonných zástupců k doporučenému způsobu vzdělávání jejich dětí. Tato oblast byla sice ošetřena novou právní úpravou, ta však negarantuje, že zákonní zástupci skutečně dostanou vyčerpávající informace, na základě nichž se budou moci informovaně rozhodnout. Upravená vyhláška č. 72/2005 Sb. uvádí pouze okruh informací, s nimiž by měli být seznámeni, nikoli jejich úplný výčet.

Hodnocení pokroku v zavedení supervizních mechanismů: podle původního plánu měla ČŠI nabýt kompetenci tzv. revizního orgánu ve vztahu k výstupům ŠPZ s účinností ledna 2014. ČŠI tuto kompetenci nenabyla. Připravovaná novela neřeší personální propojení ŠPZ a škol, kde jsou vzdělávány děti se SVP. Ministerstvo plánovalo, že se uvedený problém (střet zájmů) bude řešit jednotným zápisem školského poradenského zařízení do rejstříku, případně udělením akreditace. Po opětovném prostudování návrhu novely po ukončeném připomínkovém řízení však VOP konstatoval, že se situace do budoucna nezmění. Vyřešení této otázky je pro řádný výkon rozsudku D. H. a ostatní proti České republice rovněž klíčové, není mu však ze strany odpovědných orgánů věnována dostatečná pozornost<sup>90</sup>.

MŠMT v roce 2013 vyhlásilo nový rozvojový program „Vybavení školských poradenských zařízení diagnostickými nástroji“ pro ŠPZ, školní psychology. Po přijetí novely zákona (§ 16) by měli mít pracovníci ŠPZ povinnost správně nastavit a určit míru podpory konkrétního žáka ve vztahu k jeho SVP. Vznikl katalog posuzování míry SVP vytvořen v rámci projektu EU Inovace činností SPC. Jeho používání by pracovníky SPC vedlo ke srovnatelnému posuzování SVP každého žáka v celé ČR. Používání katalogu ale není povinné, je ponecháno na rozhodnutí jednotlivých SPC. Vytvoření takového diagnostického materiálu je prvním krokem. Aby byl skutečně brán vážně, by bylo třeba ho standardizovat. Nyní je zpracováván Katalog<sup>91</sup> podpůrných opatření pro vzdělávání žáků se SVP, ve kterém by měli učitelé najít konkrétní návody a postupy, jaká podpůrná opatření (jakým způsobem, s jakými riziky apod.) při vzdělávání konkrétního žáka aplikovat.

Hodnocení revize RVP s přílohou LMP: přestože ministerstvo přislíbilo revidovat přílohu již v srpnu 2013, nestalo se tak. Ke konci roku 2014 byl návrh na zrušení RVP ZV s přílohou LMP zaslán vládě<sup>92</sup>. Jde o otázku čistě odbornou, která není

---

<sup>89</sup> <http://www.inkluze.cz/inkluzivni-vzdelavani/clanek-1/prehled-zakonu-a-vyhlasek>

<sup>90</sup> [http://www.ochrance.cz/fileadmin/user\\_upload/DISKRIMINACE/Judikatura/Stanovisko-VOP-k-DH.pdf](http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Judikatura/Stanovisko-VOP-k-DH.pdf)

<sup>91</sup> [http://katalogy.inkluze.upol.cz/site/?page\\_id=10819](http://katalogy.inkluze.upol.cz/site/?page_id=10819)

<sup>92</sup> <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jiri-dienstbier/aktualne/ministr-dienstbier-podepsal-memorandum-s-ceskou-skolni-inspekci-123780/>

odvislá od politické situace a (ne)přijetí novely školského zákona. Prodlení ministerstva s plněním tohoto opatření tak nelze racionálně ospravedlnit<sup>93</sup>.

Závěr – nadále neexistuje důsledné metodické vedení k jednotné a jednoznačné diagnostice ze strany ŠPZ (cíl 2013), nedošlo k jejich akreditaci ani k zařazení do centrálního rejstříku. Není k dispozici sjednocující oficiální stanovisko vyjadřující se k tomu, jak při zjišťování SVP, respektive při zpracovávání doporučení postupovat, za jakých podmínek zvolit integraci žáka, zda je ředitel školy bezvýhradně vázán vyjádřením ŠPZ nebo zda je naopak povinen posuzovat vyjádření s ohledem na individuální vzdělávací potřeby žáka a případně odborné doporučení nevyužít. Nyní, na počátku roku 2015, by mělo dojít k novele školského zákona §16, která se týká i ŠPZ.

Stále nedochází ani k rozlišování potřeb SZ žáků a žáků s diagnózou LMP, nadále jsou používány tradiční metody testování inteligence a dětem, kterým je diagnostikována nižší inteligence, mohou být nabízeny takové programy, které je nepodněcují k vyššímu výkonu. Používání nevhodné diagnostiky bez přihlédnutí k sociokulturnímu zázemí stále slouží spíše k „nálepkování dětí“ a jejich odsunutí z HVP (z rozhovorů s pedagogy vyplynulo, že pokud problémy romského žáka dosáhnou do bodu, kdy musí opakovat ročník kvůli špatnému prospěchu, bývá mu doporučeno podstoupit testy ve ŠPZ). Odpovědí škol na začínající problémy a zhoršující se prospěch žáka tedy nemusí být jeho stimulace a nabídka podpory za účelem jeho setrvání v běžné třídě.

Dle hodnocení ČSI bylo fungování poradenského systému v roce 2013 předmětem veřejné diskuse, kdy stávající činnost poradenského systému, včetně dostupnosti služeb, byla dle ČSI hodnocena pozitivně a podle účastníků nevyžaduje zásadní změny.

Vzdělávací program Varianty v roce 2010 provedl výzkum<sup>94</sup>, který se zaměřil na analýzu diagnostického testu SON-R využívaného při stanovení diagnózy LMP. Výzkum ukázal, že dětem ze sociálně vyloučeného prostředí schází především vzdělanostní tradice v rodině a v testu neuspívají nikoliv z důvodů odlišné mentální dispozice, ale z důvodu odlišného charakteru výchovy v rodině. Sociálně znevýhodněným dětem chybí potřebné zkušenosti a znalosti, aby mohly být v testech, potažmo ve škole, úspěšné.

VOP nepovažuje předložené statistiky o revizi diagnostických nástrojů za příliš vypovídající pro účely výkonu rozsudku DH, poradenská zařízení nesledují etnicitu dětí, což opět oslabuje hodnotu předestřených údajů v kontextu romské problematiky<sup>95</sup>.

---

<sup>93</sup> [http://www.ochrance.cz/fileadmin/user\\_upload/DISKRIMINACE/Judikatura/Stanovisko-VOP-k-DH.pdf](http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Judikatura/Stanovisko-VOP-k-DH.pdf)

<sup>94</sup> [www.varianty.cz/download/pdf/pdfs\\_142.pdf](http://www.varianty.cz/download/pdf/pdfs_142.pdf)

<sup>95</sup> [http://www.ochrance.cz/fileadmin/user\\_upload/DISKRIMINACE/Judikatura/Stanovisko-VOP-k-DH.pdf](http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Judikatura/Stanovisko-VOP-k-DH.pdf)

## 4.6 Míra uplatnění žáků segregovaných (tzv. romských) ZŠ

Problém existence tzv. romských škol zmiňuje Rada vlády ve svých VZ<sup>96</sup>, podložen je i terénními průzkumy. Neobjevuje se v dalších strategiích, protože se primárně nejedná o problém řešený v návaznosti na rozsudek DH (ve většině případů nejde o vzdělávání romských žáků dle RVP ZV s přílohou LMP).

Otázka segregovaných škol by se neměla omezovat jen na otázku dřívějších ZvŠ. Ve větších městech s početnější romskou komunitou se stávají rozšířeným a rizikovým fenoménem převážně běžné ZŠ, které v neúnosně velké míře navštěvují Romové. Pokračuje tak nepříznivý proces „ghettoizace“<sup>97</sup>, kdy se Romové přesouvají nebo jsou přesouváni na periferie měst, z nichž se stávají oblasti s vysokou nezaměstnaností, horší infrastrukturou a zvýšeným výskytem kriminality. Výsledkem této rezidenční segregace jsou mj. segregované, etnicky homogenní školy. Pro romské děti jde tedy většinou o spádové školy. Přestože jde především o školy se standardními osnovami, existují důvodná podezření, že úroveň vzdělání je na těchto školách nižší než ve školách s převahou dětí z majority a možnost výběru dalšího vzdělávání je v důsledku toho limitovaná.

Obecně se dá říci, jestliže procento romských žáků na škole překročí hranici přibližně 30 - 40%, neromští rodiče začnou své děti z této školy odhlašovat a romští rodiče intenzivněji přihlašovat. Za tento problém nelze primárně vinit školský systém, nicméně mnoha dětem z těchto ghett je ztížen přístup na jinou, kvalitní školu i v případě, kdy o to rodiče dětí stojí (více k tématu v indikátoru informovanost romských rodičů). K řešení problematiky rezidenčně segregovaných romských škol musí Česká republika řešit problematiku bydlení a zároveň umožnit romským dětem přijetí do běžných školek a škol.

Segregace se vyskytuje nejen mezi školami, ale také v rámci jednotlivých škol. V některých případech je škola jednotným zařízením jen formálně, ale děti jsou ve skutečnosti rozdělené do různých budov. V jiných případech jsou děti z chudších rodin většinou koncentrovány do jedné „běžné třídy“, zatímco více ambiciózní a majetní rodiče si pro své děti v rámci stejné školy vybírají třídy se specializací (např. hudba, hokej), kdy navštěvování takových tříd souvisí s dalšími výdaji (vybavení, materiál). Ačkoliv tyto třídy mohly být zavedeny bez jakýchkoliv zlých úmyslů, někteří rodiče tyto poplatky vítají jako filtr, který účinně zabrání přístupu dětí z romských rodin. Existují i školy pod jedním názvem, který naznačuje, že jde o běžnou ZŠ, avšak ve skutečnosti vzdělávají děti v jednotlivých třídách dle dvou či dokonce více typů vzdělávacích programů vč. těch redukovaných. Protože je systém mnohdy neprůhledný, někteří rodiče si nejsou ani vědomi, že je jejich dítě vzděláváno dle nestandardního VP.

---

<sup>96</sup> [www.vlada.cz/assets/...romske.../III\\_Zprava\\_pripominky\\_1\\_11\\_2013.pd...](http://www.vlada.cz/assets/...romske.../III_Zprava_pripominky_1_11_2013.pd...)

<sup>97</sup> Dle výzkumu GAC v ČR existuje cca 310 vyloučených lokalit

Z Výzkumu ERRC a AI<sup>98</sup> z roku 2012, který probíhal na několika základních, tzv. romských školách (s více než 90% romských žáků) a prostřednictvím terénního šetření v Ostravě vyšlo najevo, že první zkoumaná ZŠ vyučuje dle redukovaných osnov (dřívější zvláštní škola), sama se však profiluje jako běžná ZŠ. V době šetření byly děti v 1.- 3. třídách vzdělávány dle běžného RVP ZV, ve 4.-9. třídě dle redukovaných osnov. Nestandardní bylo například odměňování žáků za pravidelnou školní docházku. Druhá zkoumaná škola, téměř výhradně romská, vzdělávala děti dle běžného i redukovaného vzdělávacího plánu, dle ředitelky školy měla mezi všemi absolventy jen 2 dívky, které byly přijaty na SŠ s maturitou. Třetí, dříve neromská, nyní romská škola taktéž vzdělávala děti dle obou typů vzdělávacích plánů. I poslední romská škola (dřívější ZvŠ) používala oba typy vzdělávacích programů. Mnohé tyto školy se profilují jako komunitní, inkluzivní, multikulturní, přitom jsou etnicky homogenní.

Srovnání vzdělanostních šancí dětí ze 4 segregovaných romských škol se 3 běžnými základními školami v Ostravě

## **BĚŽNÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLY (A-C)**

### **A) ZŠ NÁDRAŽNÍ 117**

Jde o sídlištní školu ležící v centru Ostravy na hranici s ostravskou částí Přívoz (lokalita obývaná mj. Romy). Škola vzdělává žáky dle běžného RVP ZV. Škola vzdělává i žáky se sociokulturním handicapem, odhadem zde studuje do 20% romských dětí. Je známo, že v blízkých ulicích a okolí se zdržují narkomani a Městská policie zde nachází a sbírá použité injekční stříkačky. Přibývá i dětí, které mají problémy ve výchovně-vzdělávacím procesu. Školní metodička sestavuje minimální preventivní program (MMP) a další plány pro preventivní aktivity ve škole, spolupracuje s vedením školy, výchovným poradcem, třídními učiteli, ostatními pracovníky školy, PPP, okresní metodičkou, psychologem a dalšími organizacemi, institucemi a odborníky. Mapuje výskyt sociálně patologických jevů ve škole. Na škole působí kromě pedagogů také výchovný poradce, metodik primární prevence.

Absolventi školy jsou většinou bezproblémově umísťováni na středních školách dle jejich výběru. Podle výroční zprávy 2013/2014) bylo 84% absolventů přijato na střední školy s maturitou, což svědčí o velmi dobré výchovně vzdělávací práci školy.

---

<sup>98</sup><http://www.amnesty.cz/z736/pet-let-pote-ceska-vlada-stale-nezamezila-diskriminaci-romskych-deti-v-pristupu-ke-vzdelani>



- Další vzdělanostní dráha 40 žáků 9. tříd ve školním roce **2013/14:**

| Typ školy                                  | Počet přijatých žáků |
|--|----------------------|
| Víceleté gymnázium                         | 1                    |
| Čtyřleté gymnázium                         | 2                    |
| Úplné střední odborné vzdělání s maturitou | 20                   |
| Střední odborné vzdělání s výučním listem  | 17                   |
| Z toho vycházející z nižších ročníků       | 1                    |
| Bez umístění                               | 0                    |
| <b>Celkem</b>                              | <b>40</b>            |

#### B) ZŠ BOHUMÍNSKÁ

Škola se nachází blízko centra Ostravy na Slezské Ostravě. Škola vzdělává žáky dle RVP ZV. V nedalekých lokalitách Hrušov a Muglinov žijí Romové. Počet romských žáků je odhadován na 15-20%. Na škole působí pedagogové s kvalifikací pro dyslektickou a logopedickou péči o žáky, profesionální orientaci sleduje výchovná poradkyně a pedagog zabývající se prevencí sociálně patologických jevů a pedagog pro environmentální výchovu. Snižování rizikového chování, zvyšování bezpečnosti a dobrého klimatu na škole zajišťuje školní metodik prevence s výchovným poradcem. Je zde nabízeno i kariérové poradenství ve spolupráci se zákonnými zástupci a třídním učitelem spolu s výchovnou poradkyní. Prevence sociálně patologických jevů na škole byla zajišťována všemi zaměstnanci školy, dokumenty školy v oblasti prevence - MPP, Školní preventivní strategie (ŠPS), Program proti šikanování.

- Další vzdělanostní dráha 28 žáků 9. tříd ve školním roce **2013/2014:**

| Typ školy                  | Počet přijatých žáků |
|----------------------------|----------------------|
| Studijní obory s maturitou | 25 žáků              |
| Učební tříleté obory       | 3 žáků               |
| Bez umístění               | 0 žáků               |

- Další vzdělanostní dráha 40 žáků 9. tříd ve školním roce **2012/2013**

| Typ školy                  | Počet přijatých žáků |
|----------------------------|----------------------|
| Studijní obory s maturitou | 30 žáků              |
| Učební tříleté obory       | 10 žáků              |
| Bez umístění               | 0 žáků               |

### C) ZŠ U KŘÍŽE, MICHÁLKOVICE

Škola se nachází v obytné čtvrti v Ostravě – Michálkovicích. Škola vzdělává žáky dle RVP ZV. V lokalitě žijí obyvatelé majority i Romové. Odhadem školu navštěvuje cca 10% romských dětí. Na škole působí kromě učitelů také dva vychovatelé školní družiny a jedna logopedka. Je zde nabízeno kariérové poradenství ve spolupráci se zákonnými zástupci a třídním učitelem, s výchovnou poradkyní. Oblast prevence sociálně patologických jevů (rizikového chování) garantovala školní metodička prevence, která v průběhu školního roku poskytovala konzultace žákům i jejich zákonným zástupcům. Spolupracovala s výchovnou poradkyní, zejména při jednáních se zákonnými zástupci žáků. Škola postupovala podle MMP, který byl směřován k žákům, pedagogům i rodičům.

- Další vzdělanostní dráha 37 žáků 9. tříd ve školním roce **2012/2013**

| Typ školy                        | Počet přijatých žáků |
|----------------------------------|----------------------|
| Čtyřleté gymnázium               | 4                    |
| Střední odborná škola 4letý obor | 21                   |
| Střední odborná škola 3letý obor | 11                   |
| Odborné učiliště                 | 1                    |

## REZIDENČNĚ SEGREGOVANÉ ŠKOLY (D-G)

### D) ZŠ GEBAUEROVA

Od 1. ledna 2013 se ZŠ Ostrava, Gebauerova 8, příspěvková organizace sloučila se ZŠ Ostrava, Ibsenova 36, příspěvková organizace. Škola se nachází v ostravské čtvrti Ostrava – Přívoz, kde žije početná romská komunita. Počet romských žáků zde přesahuje 90%.

Ve školním roce 2014/15 se na škole vyučuje podle 3 typů školních vzdělávacích programů:

- ŠVP pro ZV Škola pro život (I. B, III. B, IV. B, V. B, VII. A, VIII. A a IX. A)
- ŠVP pro ZV Škola pro život dodatek (VI. A, VI. B.)
- ŠVP pro ZV Škola pro život se zařazením estetické výchovy (I. A, II. A, III. A, IV. A a V. A)

Na škole působilo ve školním roce 2013/2014 celkem 22 učitelů, 2 vychovatelé, 5 asistentů pedagoga.

- Další vzdělanostní dráha 9 žáků 9. tříd ve školním roce **2013/2014**:

V tomto roce ukončilo povinnou školní docházku 20 žáků (2 žáci ze 7. ročníku, 9 žáků z 8. ročníku a 9 žáků z 9. ročníku). Většina žáků ze 7. a 8. ročníku byla přijata na Odborné učiliště v Hlučíně (zejména na obory pekařské, cukrářské, malířské). 3 žáci nešli na žádnou další školu ani učiliště.

Ve školním roce 2012/2013 působilo na škole celkem 22 učitelů, 1 vychovatel, 5 asistentů pedagoga.

- Další vzdělanostní dráha 6 žáků 9. tříd ve školním roce **2012/2013**:

V tomto školním roce ukončilo povinnou školní docházku 17 žáků, z toho pouze 6 žáků úspěšně ukončilo 9. ročník (2 po opravných zkouškách) a získalo tak základní vzdělání. Všichni tito žáci pokračují ve studiu na střední škole. Jeden žák požádal o povolení opakování 9. ročníku a pokračuje ve studiu na škole. V nižším než 9. ročníku ukončilo povinnou školní docházku 10 žáků, z nichž pouze 4 budou pokračovat ve studiu na odborném učilišti. Zbývající žáci dále studovat nebudou - 1 nebyl přijat a 5 dále studovat nechce.

Poznámka: z údajů ve výročních zprávách z minulých let vyplývá průměrný počet 35 dětí přijatých do 1. ročníku. Počet žáků ukončujících povinnou školní docházku (9. třídu) je však téměř o polovinu nižší než počet žáků přijatých do 1. tříd. Vedení školy zmiňuje jako velký problém, který ovlivňuje výsledky vzdělávání žáků, častou migraci rodin v rámci ČR i do zahraničí.

## ZŠ IBSENOVA

Od 1. ledna 2013 sloučena se ZŠ Gebauerova. Škola uvádí, že přes 90 % žáků je ze sociálně znevýhodněného prostředí, na škole jsou vyučováni žáci základní školy společně se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Z výročních zpráv je patrné, že školu navštěvuje v průměru 114 žáků, z toho téměř polovině (52 dětí v červnu 2013) byla diagnostikována LMP (lehká mentální retardace).

Na škole byli žáci ve školním roce 2013/2014 vzděláváni dle 4 typů školních vzdělávacích programů:

- ŠVP pro ZV Škola pro život (1. ročník)
- ŠVP pro ZV Ibsenova (žáci 2. - 5. ročníku)
- ŠVP pro ZV Základní škola praktická (zdravotně postižení v 2. - 5. ročníku 1. stupně a 7. - 9. ročníku 2. stupně)
- ŠVP pro ZV - LMP (zdravotně postižení v 6. ročníku)

Ve školním roce 2013/2014 působilo na škole celkem 13 učitelů, 2 vychovatelé, 3 asistenti pedagoga.

- Další vzdělanostní dráha 6 žáků 9. tříd ve školním roce **2012/2013**:

Povinnou školní docházku ukončilo 8 žáků (6 žáků z 9. ročníku, 1 žák z 8. ročníku a 1 žák ze 7. ročníku). Z 6 žáků 9. ročníku pokračuje 5 z nich ve vzdělávání - viz níže. U dvou žáků škola uvádí neznámý pobyt, vysvětleno častou emigrací dětí.

Seznam škol a oborů, na které byli žáci přijati a podali zápisový lístek:

- Stravovací a ubytovací služby: **1 žák**
- Prodavačské práce: **1 žák**
- Kadeřník: **1 žák**
- Strojně montážní práce - auto montážní práce: **1 žák**
- Mechanik - opravář motorových vozidel: **1 žák**

Ve školním roce 2012/2013 působilo na škole celkem 12 učitelů, 3 vychovatelé, 3 asistenti pedagoga. Žáci byli vzděláváni dle 2 typů vzdělávacích programů – RVP ZV a RVP ZV-LMP.

- Další vzdělanostní dráha 15 žáků ve školním roce **2012/2013**:

V tomto školním roce 15 žáků ukončilo povinnou školní docházku. 7 z nich podalo přihlášku a byli přijati na střední školu. Jednomu žákovi bylo na základě jeho žádosti umožněno pokračovat ve studiu desátým rokem z důvodu ukončení

základního vzdělání. Z dokumentů školy není znám celkový počet žáků navštěvujících 9. ročník ve školních letech 2012/2013 a 2013/2014.

Poznámka: u školy je zarážející vysoká absence žáků ve škole. Průměr omluvených hodin na škole činil za druhé pololetí 140 hodin na jednoho žáka. Neomluvených bylo 3080 hodin (průměr 30 hodin na žáka). Škola to přisuzuje již zmiňované emigraci žáků.

V průběhu celého školního roku měli vycházející žáci v rámci pracovního vyučování 2 hodiny týdně věnovanou volbě povolání – tematický okruh Svět práce. V průměru je přijato do 1. tříd 13 dětí, z toho jen 10 přijde na řádný termín k zápisu.

#### E) ZŠ KUNČIČKY, ŠKROBÁLKOVA

Školu navštěvuje více než 90% romských dětí, je specifická svou spádovou oblastí zahrnující Kunčice, Kunčičky, Zárubek, Hranečník (lokality obývané převážně Romy). Vzdělává dle jednoho vzdělávacího programu, RVP ZV.

Na ZŠ je 9 tříd a 1 přípravná třída s kapacitou 18 žáků. Ve školním roce 2013/2014 působilo na škole celkem 17 učitelů, 3 asistenti pedagoga.

- Další vzdělanostní dráha 11 žáků 9. tříd ve školním roce **2013/2014:**

Celkový počet vycházejících žáků byl celkem 18. Z toho 2 žáci vyšli ze 7. třídy, 5 žáků z 8. třídy a 11 žáků z 9. třídy. 6 žáků nebylo umístěno.

- Další vzdělanostní dráha 12 žáků 9. tříd ve školním roce **2012/2013:**

Počet vycházejících žáků bylo celkem 16. Z 12 žáků 9. třídy bylo umístěno 11 žáků na SŠ, 5 žáků z 8. třídy si nepodal žádnou přihlášku.

Poznámka: průměrný počet žáků v 9. třídě je 11, což je o třetinu méně než počet dětí přijatých do 1. třídy. Škola uvádí, že vytvořením přípravné třídy ulehčí dětem nástup do 1. ročníku a zvyšují tak procento úspěšnosti. „Na druhém stupni je prioritou úspěšné zvládnutí přijímacích zkoušek na střední školy.“ Nicméně ve výročních zprávách blíže neuvádějí, zdali se žáci rozhodli pokračovat dále ve studiu, jak je tomu u ostatních běžných škol.

#### F) CÍRKEVNÍ ZŠ PŘEMYSLA PITRRA

Na škole je téměř 100 % žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí, především se jedná o romské děti. Nachází se v ostravské čtvrti Ostrava – Přívoz, v lokalitě, kde žije mnoho Romů. Ve školním roce 2012/2013 působilo na škole celkem 22 učitelů, 10 asistentů pedagoga. Škola vzdělává děti dle čtyř typů vzdělávacích programů: ŠVP ZV, ŠVP ZV – LMP, ŠVP ZV- pomocná škola, ŠVP ZŠS (základní škola speciální) – viz tabulka:

| Typ vzdělávacího programu          | Počet tříd | Počet dětí |
|------------------------------------|------------|------------|
| Školní vzdělávací program pro ZŠ   | 11         | 237        |
| Školní vzdělávací program ZŠ – LMP | 3          | 46         |
| Pomocná škola                      | 0          | 5          |
| Základní škola speciální           | 0          | 1          |

➤ Další vzdělanostní dráha 8 žáků 9. tříd ve školním roce **2012/2013:**

Povinnou školní docházku ukončilo celkem 34 žáků. Z toho 8 žáků ze 7. třídy, 12 žáků z 8. třídy, 8 žáků z 9. třídy. Celkem tedy 28 žáků, zbývající počet pokračuje v 10. ročníku -prodloužená povinná školní docházka.

Škola se zapojila do celoročního rozvojového programu MŠMT Inkluzivní vzdělávání pro žáky se znevýhodněním. V rámci projektu bylo podpořeno doučování žáků, individualizace výuky, práce pedagogických asistentů. Preventivní program byl zaměřen na zdravý životní styl – téma procházelo všemi předměty s cílem kladně působit na žáky, rozvíjet komunikativní a sociální kompetence.

Poznámka: u školy je zarážející vysoká absence žáků. Průměr omluvených hodin na škole činil za druhé pololetí 148 hodin na jednoho žáka. Škola to přisuzuje častému stěhování žáků.

### G) ZŠ NA VIZINĚ

Na škole je téměř 100 % žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí, především se jedná o romské děti., přípravná třída ZŠ. V rámci školy funguje výchovný poradce i školní metodik prevence, který se zaměřuje především na snížení vysoké absence žáků a výchovné, kázeňské problémy, které se škole dostatečně nedaří eliminovat i přes nabídku mimoškolních aktivit (keramický, počítačový, taneční, hudební a jiné kroužky)

Škola vzdělává děti dle čtyř typů vzdělávacích programů: základní škola, základní škola praktická, základní škola speciální, pomocná škola:

- ŠVP pro základní vzdělávání žáků: 1.-5. ročník ZŠ
- Vzdělávací program pomocné školy: 6. ročník ZŠS
- ŠVP pro základní vzdělávání žáků s LMP: 1.-9. ročník ZŠP

- ŠVP pro základní vzdělávání žáků se středně těžkým mentálním postižením: 1.-5. a 7.-10. ročník ZŠS

Celkový počet tříd na škole je 9, z toho 1 přípravná třída. Ve školním roce 2012/2013 i 2013/2014 na škole působilo 15 učitelů a 2 asistenti pedagoga.

- Další vzdělanostní dráha 14 žáků ve školním roce **2013/2014**:

Povinnou školní docházku ukončilo 14 žáků, do učebního oboru podalo přihlášku 6 žáků a 8 žáků si nepodalo žádnou přihlášku. V oblasti profesní orientace za pomoci výchovné poradkyně proběhly konzultace s žáky i s rodiči. Žáci měli možnost navštívit jednotlivá učiliště – OU Hlučín, Poruba, Havířov aj.

- Další vzdělanostní dráha 18 žáků ve školním roce **2012/2013**:

Povinnou školní docházku ukončilo 18 žáků, do učebního oboru podalo přihlášku 8 žáků a 8 žáků si nepodalo žádnou přihlášku. 2 žáci prodlužují povinnou školní docházku. Škola uvádí, že byl velký zájem o učební obory zednické, malířské a cukrářské.

Poznámka: podle údajů z výročních zpráv školy navštěvuje zařízení v průměru 110 žáků za školní rok, na jednu třídu připadá v průměru 15 dětí. Škola uvádí, že tento stav se často mění z důvodu migrace rodin, ta způsobuje také vysokou absenci žáků. Z dokumentů školy není patrné, z jakých ročníků a v jakém konkrétním počtu žáci ukončují povinnou školní docházku.

**Závěrem** lze konstatovat, že úroveň vzdělání v rezidenčně segregovaných školách je podstatně nižší než v běžných základních školách. Naopak absence jsou podstatně vyšší, někde odměňují za dobrou školní docházku. V rámci segregovaných škol jsou zřízené přípravné ročníky (třídy) oproti většině běžných ZŠ, přesto je počet dětí ukončující povinnou školní docházku a hlásící se na střední školu několikanásobně nižší i přes pomoc v rámci funkce asistenta pedagoga. Počet žáků hlásící se na učební obory z běžných škol je o třetinu nižší než počet žáků ze segregovaných ZŠ. U segregovaných škol se téměř 100% žáků hlásí na učební obor, na učební obor s maturitou se ze zmiňovaných segregovaných škol nehlásil ani jeden žák.

Všechny tyto segregované školy zmiňují a hlavní podíl „viny“ přisuzují častému stěhování se v rámci České republiky, do zahraničí, a také přestupům na jinou základní školu.

Velká část veřejnosti zastává názor<sup>99</sup>, že se romští žáci mohou vzdělávat lépe v homogenních skupinách než ve třídách, kde jsou integrovány děti se SVP. Tento postoj vychází z přesvědčení, že je vhodnější vzdělávat pohromadě děti, které

---

<sup>99</sup> <http://www.eduin.cz/clanky/moderni-vyucovani-5-mytu-o-inkluzivnim-vzdelavani/>

jsou na stejné úrovni, neboť by tempu v běžné třídě nestačily a navíc by naopak brzdily děti nadanější a talentovanější. S tím souvisí i předpoklad, že jen speciální školy nabízí dětem s postižením nebo znevýhodněním adekvátní péči.

Tyto názory však podporuje jen velmi málo důkazů, jsou i v rozporu s postoji samotných romských rodičů dětí (více v indikátoru 9). Děti mají ve škole rozvíjet nejen znalosti, ale i měkké dovednosti, jež směřují k citlivé a spolupracující komunikaci, vzájemnému respektu, solidaritě s ostatními a schopnosti řešit problémy v týmu. Ve skupině tvořené dětmi s různými talenty a potřebami lze tyto klíčové kompetence rozvíjet v plné míře (např. dítě, které je nadanější v matematice, může doučovat méně zkušeného spolužáka, ale také se od něj učit trpělivosti a spolupráci). Výsledkem není jen zvládnutí kurikula, ale i příprava na život ve společnosti, kterou tvoří různí lidé s odlišnými životními zkušenostmi, potřebami i dovednostmi. *„Výhodou pro moje dítě je, že je každodenně konfrontováno s úkoly a tématy, s nimiž se jeho vrstevníci setkávají běžně, a že se s nevýhodami, které přineslo jeho postižení, musí začít vyrovnávat brzy. Je příjemné, když se v parku v blízkosti bydliště potkává se spolužáky, když mohou vznikat přirozené přátelské vazby mezi dětmi, které bydlí v blízkosti,“* říká Kateřina Jebavá, jejíž syn s kochleárním implantátem chodí do běžné školy.

Heterogenní třída je náročnější na organizaci výuky a klade velké požadavky na připravenost učitele, který by se však ve své práci mohl opřít např. o asistenta pedagoga a další odborné pracovníky. AP je sice podle stávajícího systému přidělován k žákovi s postižením nebo znevýhodněním, nicméně je určen pro práci s celou třídou. Tandemovou výuku učitele a asistenta lze využít např. při vedení skupinové práce žáků s různými potřebami tak, aby se někteří nenudili a jiní nezůstali opomíjeni.

#### **4.7 Reforma financování školství, finance na inkluzivní opatření v ČR**

Současný systém financování, založený na normativech na žáka s nedostatkem finanční podpory podpůrných opatření pro běžné školy, je demotivační ve snaze dlouhodobě změnit přístup k proinkluzivnímu vzdělávání. Normativní financování zmiňuje ŠZ, vyhláška č. 492/2005 Sb. o krajských normativech stanovuje podrobnosti. Pochopit stanovení příslušných normativů je poměrně složité (na což je poukazováno mnoha pracovníky ve školství) nicméně obecně se dá tvrdit, že ředitel dostane dle stanovených kritérií určitý počet peněz na žáka.

K tomuto normativu je možné získat ještě příplatek k normativu pro zákonem vymezené žáky (např. pro zdravotně postižené, pro individuálně integrované v rámci běžné školy apod.). Pro žáky sociálně znevýhodněné takovýto příplatek neexistuje (viz indikátor 2). Např. nizozemský férovější systém normativního financování přiznává každému dítěti s určitým specifickým rodinným zázemím nebo vzdělávací potřebou určitý násobek základního normativu (1-3 násobek



normativu). Takováto kritéria by mohla být přílohou nové vyhlášky o krajských normativních. (např.: dítě neovládající český jazyk – 2 násobek normativu, dítě s ADHD – 2,3 normativu apod. – příklady jsou pouze ilustrativní<sup>100</sup>).

Financování AP je také značně složitě a nesystematické (jsou hrazení z různých zdrojů dle zřizovatele, zaměření školy atd.). Ve vztahu financování AP byla zaznamenána praxe krajských úřadů (jejichž souhlasu je ke zřízení místa AP třeba), kdy KÚ vyrozumí žadatele o zřízení místa AP, čímž ale nevzniká nárok na jeho financování. Protože je AP klíčovým nástrojem k začleňování romských žáků do hlavního vzdělávacího proudu, nelze označit takový postup KÚ za správný. Od roku 2006 vyčlenilo MŠMT účelovou dotaci na AP pro žáky se SZ, jelikož samo přiznalo, že kraje AP nefinancují tak, jak by si ministerstvo představovalo. Dle statistiky MŠMT byly finance na AP pro SZ děti v roce 2012 přiznány v 88% případů (celkem 93 mil., tedy téměř všem, kdo o ni žádali) s tím, že žádný kraj tyto dotace nedokrýval. V roce 2013 byla na tento program alokována téměř stejná částka, 92 mil. Tato statistika je ale v rozporu s tvrzením většiny ředitelů kvalitních škol, kteří vnímali překážky v proinkluzivním směřování školy. Vzhledem k těmto faktům o žácích se SZ a nevyužívání tohoto institutu v praxi je třeba se dotázat, jak mohly školy čerpat dotace na SZ žáky, když se tohoto institutu velmi nevyužívá.

Efektivita čerpání financí MŠMT A EU na problematiku inkluze a vzdělávání romských dětí

MŠMT každoročně vypisuje dotační, rozvojové a operační programy<sup>101</sup> vztahující se k inkluzi a vzdělávání romských dětí. Ačkoliv tyto programy financují mnohá důležitá inkluzivní opatření, tento druh podpory zcela jasně nemůže být považován za náhradu nutných strukturálních změn na celostátní úrovni.

EU: Česká republika je jedna z 12 zemí EU, které vyhradily financování speciálně na politická opatření k začleňování Romů. V období financování 2007-2013 bylo České republice v rámci Evropského fondu pro regionální rozvoj (EFRR), Fondu soudržnosti a Evropského sociálního fondu (ESF) přiděleno 27 miliard eur a dalších 2,8 miliardy eur prostřednictvím Fondu pro rozvoj venkova. Tyto finance podporují širokou škálu investic, včetně těch, které se týkají Romů.

Na období 2014-2020 bude České republice z finančních prostředků EU přiděleno celkem 22 miliard eur, z nichž 16 miliard eur vzejde z ESF a EFRR. Nejméně 22 % z této částky bude vynaloženo na ESF, přičemž přinejmenším 20 % z toho poputuje na podporu sociálního začlenění a boj proti chudobě. V rámci posledně zmíněného by mohla být financována i opatření týkající se Romů<sup>102</sup>.

---

<sup>100</sup> [lp.cz/wp-content/uploads/02\\_zakladni\\_vzdelavani\\_romskych\\_deti.pdf](http://lp.cz/wp-content/uploads/02_zakladni_vzdelavani_romskych_deti.pdf)

<sup>101</sup> <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/dotačni-rozvojové-a-operacní-programy>

<sup>102</sup> [http://ec.europa.eu/justice/discrimination/roma-integration/czech-republic/index\\_cs.htm](http://ec.europa.eu/justice/discrimination/roma-integration/czech-republic/index_cs.htm)

Dle předchozích zkušeností však bylo z peněz EU – ESF (např. z OPVK – peníze školám, kde bylo k rozdělení celkem 4,5 miliardy korun pro všechny české základní školy vyjma pražských a jednou z podporovaných oblastí bylo i inkluzivní vzdělávání<sup>103</sup>) na problematiku inkluze dle statistiky MŠMT čerpáno **jen 1,5%** z celkového objemu peněz. Je tedy patrné, že důležitosti inkluzivního vzdělávání není věnována patřičná pozornost.

Závěr: kvalitní školská zařízení, NNO a další organizace, které se snaží o prosazování inkluzivního vzdělávání v různorodém kolektivu dětí a věnují tedy péči dětem s různými znevýhodněními, nemají tedy pro podporu své práce mnohdy adekvátní podmínky – jsou většinou financovány z krátkodobých a různých zdrojů, chybí zajištění víceletého financování a dlouhodobější podpory (téměř 70% kvalitních škol, které vzdělávají vysoké procento dětí, které by odpovídaly definici SZ a nejde výlučně jen o romské děti, se dle šetření ČŠI potýká s jednou či více bariérami k plnohodnotné realizaci inkluzivního vzdělávání<sup>104</sup>, především z důvodů materiálního zázemí, nedostatku financí na odborníky, na podpůrná a vyrovnávací opatření, vzdělávání učitelů i velkého počtu dětí ve třídě).

Oproti tomu mnohá školská zařízení s redukovánými či standardními vzdělávacími plány, která vzdělávají převážně či výhradně romské žáky a jsou tedy etnicky homogenní, bývají kvalitněji personálně i materiálně vybavena, realizují mnohé projekty zaměřené na inkluzivní vzdělávání, integraci, inkluzi a multikulturalitu (viz webové stránky a VZ těchto škol).

Je také potřeba zefektivnit nejen systém financování školství v ČR, ale zefektivnit i čerpání EU financí na podporu konkrétních opatření vedoucích k vyšší míře inkluzivního vzdělávání v ČR.

Při čerpání financí z MŠMT i EU by bylo třeba důsledně dohlížet i na to, na jaká konkrétní opatření a jakým institucím jsou finance přidělovány (zda je např. v pořádku, že jsou v oblastech inkluzivního a multikulturního vzdělávání podporovány např. etnicky stejnorodé školy nebo školy ve vyloučených lokalitách).

#### **4.8 Překážky ve výkonu pozice AP pro SZ žáky**

Definice žáka se SVP (SZ): žák se sociálním znevýhodněním je žák z prostředí, kde se mu nedostává potřebné podpory k řádnému průběhu vzdělávání včetně spolupráce zákonných zástupců se školou, a žák znevýhodněný nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka dle vyhlášky č.147/2011).

---

<sup>103</sup> <http://portal.skolaonline.cz/Clanky/tabid/124/articleType/ArticleView/articleId/1876/Sedm-sablon-45-miliardy-korun-pro-zakladni-skoly-v-Cesku.aspx>

<sup>104</sup> <http://www.csicr.cz/getattachment/641b5628-ee0a-4120-b090-01dcf1779a7a>

Funkce AP je pevně zařazena do vzdělávacího systému ČR. Podmínky zřizování pozice jsou zakotveny v § 16 školského zákona č. 472/2011 Sb. a v zákoně č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve kterých jsou AP zařazeni mezi pedagogické pracovníky a jsou zde stanoveny podmínky jejich kvalifikace. Pracovní náplň a zařazení AP do patřičné platové třídy určuje ředitel školy na základě nejnáročnějších požadovaných činností a jeho odborné kvalifikace<sup>105</sup>

AP je klíčovou podpůrnou a vyrovnávací službou, která umožňuje žákům se SVP kvalitnější vzdělávání, lepší budoucí uplatnění na trhu práce a významné zlepšení kvality života. Jde o jedno z osvědčených opatření k inkluzi definované ve všech strategických dokumentech, přesto není pozice legislativně ukotvena ani systematicky financována (a tedy zajištěna). Cílem je poskytnout žákům se SVP účinnou a efektivní pomoc ke zvýšení jejich školní úspěšnosti v hlavním vzdělávacím proudu. Jeho přítomnost zvyšuje možnosti žáka na snazší integraci do třídního kolektivu, kde tak dochází k různým přirozeným sociálním interakcím. AP je využíván i při poskytování individuálního vzdělávacího plánu. Hlavním přínosem romského AP je tedy odstraňování segregace romských dětí ve vzdělávání, pomoc romským žákům při začlenění do HVP, zlepšení komunikace mezi rodinou a školou, a ze své funkce i pozitivní motivace dalším Romům.

AP tedy nejen všestranně pracuje se SZ dětmi ke zlepšení jejich úspěšného začlenění a prospěchu, ale zkvalitňuje i komunikaci rodičů dětí se školským zařízením, kde působí jako prostředník. Právě vzájemná komunikace byla také identifikována jako klíčový faktor k úspěchu romských dětí. Úkolem školy je získat důvěru romských rodičů, aby pochopili, že škola nechce jejich dětem ubližovat, nebude je diskriminovat, ale naopak jim chce pomoci k získání uplatnění v životě, zvýšit jejich zájem o vzdělávání jejich dětí a hledat cesty, jak je informovat o jeho významu, funkci a průběhu, zaangažovat je na jeho úspěšnosti a zapojit je do aktivit školy. K zlepšení kontaktů s romskými rodiči nepostačí konání třídních schůzek. Je třeba vytvářet příležitosti k neformálním setkáním, kdy např. mohou romští žáci prezentovat výsledky svých činností před svými rodiči (besídky, výstavky prací, školní oslavy apod.). Romští žáci, jejichž rodiče se budou účastnit aktivit školy, mohou zažít potřebný pocit úspěšnosti a ocenění rodiči, ale mohou také pociťovat větší míru kontroly nad svými školními výsledky a chováním. Zájem romských žáků o vzdělávání se výrazně zlepšil tehdy, jestliže o ně projeví zájem i jejich rodiče, na jejichž mínění romským dětem velmi záleží.

Činnosti AP v nižších třídách směřují v praxi více do oblasti výchovy a osobní asistence, od 7. třídy nabývají více pedagogického charakteru a v 9. třídě se již jedná o samostatné vykonávání pedagogických činností AP dle pokynů učitele nebo speciálního pedagoga.

---

<sup>105</sup> Nařízení vlády č. 222/2010 Sb. (katalog prací) Část 2.16, povolání č. 2.16.05.

Důležitost a potřebnost profese AP ve vzdělávacím systému v souvislosti s rostoucími počty žáků se SVP v běžných školách je patrná i z rostoucího počtu asistentů. Současně lze předpokládat, že bude-li se český vzdělávací systém chtít přiblížit modelům uplatňovaným v některých zemích západní Evropy (například ve Velké Británii, Irsku a dalších), mělo by AP ve školách v následujících letech ještě podstatně přibývat.

Dle Rychlého šetření (ÚIV, 2010) realizovaného ve spolupráci s téměř 2 500 řediteli MŠ, ZŠ a SŠ považuje více než 80 % ředitelů nedostatek AP za „významnou komplikaci“, nebo dokonce za „zásadní problém“ při realizaci inkluzivního vzdělávání (společného vzdělávání žáků se SVP a jejich vrstevníků v běžných školách).

Počty asistentů pedagoga pro SZ žáky ( 2010–2013)

| Počty AP                        | 2010/2011 | 2011/2012 | 2012/2013 |
|---------------------------------|-----------|-----------|-----------|
| Počet AP celkem (fyzické osoby) | 5314      | 5951      | 6576      |
| Z toho AP pro žáky se SZ        | 543       | 565       | 610       |

Zdroj dat: statistiky MŠMT (2014)

Z celkového pohledu na podporu žáků se SVP ve vzdělávání je zarážející značný nepoměr mezi počtem AP pro ZP a AP pro SZ žáky (cca 10% z celkového počtu AP). Tento nepoměr poukazuje i na dosud nedostatečnou pozornost, která je problematice vzdělávání SZ žáků ze strany státu věnována.

- Složitost způsobu financování asistenta pedagoga pro SZ žáky

Ve většině případů pozice AP zajišťuje příslušný krajský úřad (v případě škol zřizovaných obcí, krajem, či dalšími subjekty, např. NNO). V případě škol zřizovaných MŠMT a škol registrovaných církvemi nebo náboženskými společnostmi mají tyto kompetence MŠMT.

Finanční prostředky všem 14 krajským úřadům přiděluje taktéž MŠMT – dotační program *Financování AP pro děti, žáky a studenty se SZ* vyhlašuje MŠMT vždy koncem roku na následující kalendářní rok. O přidělení financí na AP tedy školy žádají prostřednictvím krajského úřadu. Finance jsou poskytovány každoročně na podporu integrace žáků se SVP, nikoliv speciálně na úhradu odměn AP. Z těchto finančních zdrojů je samozřejmě placena i pedagogická asistence. KÚ nejen

přiděluje finanční prostředky dle potřeb jednotlivých škol, ale také vydává dle zákona<sup>106</sup> souhlas se zřízením funkce AP.

Žádost školy o zřízení funkce AP musí mimo jiné obsahovat zdůvodnění potřeby AP, rozsah jeho činností (doporučenou výši úvazku). Platové zařazení AP se pohybuje v rozmezí 4. – 8 (9) platové třídy. Pokud je asistent absolventem VŠ, je zařazen do tabulky pro VŠ vzdělané pedagogické pracovníky. Jelikož ne vždy získá škola potřebné finance z kraje, bývají mnohdy AP zařazeni do nižších platových tříd.

Výše uvedený proces je však jen jednou z možností financování této pozice. Žádný právní předpis škole nebrání, aby AP financovala z projektů EU či např. z disponibilních mzdových prostředků. Ty však bývají v současnosti tak "napjaté", že se v praxi rozšířilo vnímání: "asistenta jen, když jej zaplatí krajský úřad".

Organizace z MŠMT v posledních letech nedostávaly celý objem požadovaných prostředků, ale jen část s tím, že se jedná jen o pomoc krajským úřadům s financováním AP a že MŠMT není jediným zdrojem tohoto financování. Organizace jsou nuceny dokrývat chybějící finance pro AP z normativně přidělených přímých výdajů a jiných zdrojů (což v případě MSK u pozice AP pro SZ v posledních letech nedělal)<sup>107</sup>, na druhou stranu je potřeba říct, že z dostupných prostředků MŠMT na funkci AP pro SZ Moravskoslezský kraj na přerozdělování financí do škol v posledních letech čerpal vždy téměř 100%.

Financování pozice asistenta pedagoga pro SZ – 20% z EU projektů, 40% z rozvojových programů MŠMT, 6,7% školou, 40% krajem, 13,3% zřizovatelem<sup>108</sup>.

### **Platové podmínky**

Na poptávku po vzdělávacích programech pro AP reagují různé instituce, dokonce i vysoké školy nabízejí obor s názvem Asistent pedagoga. Ovšem po ukončení tohoto oboru jsou v praxi při nastavení současné legislativy tito absolventi zařazeni do nejvyšší možné 8. platové třídy, tudíž nemají prakticky žádné lepší platové vyhlídky. Také současné nastavení financování AP a jeho složitost je spíše demotivující a vyvstává tak obava ze ztráty zaměstnání. Také nechuť některých stávajících asistentů se dále vzdělávat v určitých případech plyne z nestálosti této pozice a nízkého platového zařazení. Dle platové tabulky se nejnižše postavený AP s malou praxí řadí do platové třídy, která zaručuje odměnu téměř na úrovni minimální mzdy, dokonce pod úrovní nové zaručené mzdy.

---

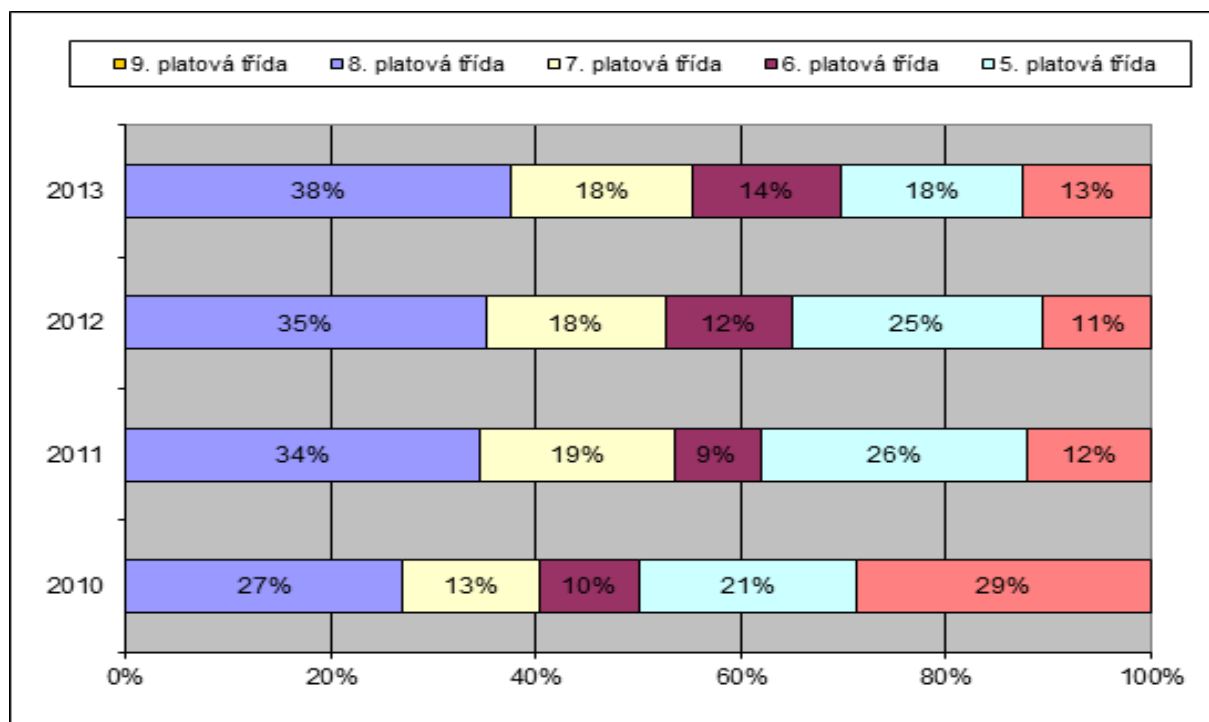
<sup>106</sup> zákon č. 500/2004 Sb

<sup>107</sup> [www.vlada.cz/assets/...romske.../III\\_Zprava\\_pripominky\\_1\\_11\\_2013.pd...](http://www.vlada.cz/assets/...romske.../III_Zprava_pripominky_1_11_2013.pd...)

<sup>108</sup> [www.csicr.cz/getattachment/641b5628-ee0a-4120-b090-01dcf1779a7a](http://www.csicr.cz/getattachment/641b5628-ee0a-4120-b090-01dcf1779a7a)

| Stupeň | Praxe | Platové třídy |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       |
|--------|-------|---------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
|        |       | 4             | 5     | 6     | 7     | 8     | 9     | 10    | 11    | 12    | 13    | 14    |
| 1      | 0     | 9890          | 10720 | 11600 | 12580 | 16100 | 20200 | 20350 | 20650 | 21000 | 21450 | 22200 |
| 2      | 0     | 10670         | 11550 | 12530 | 13560 | 16750 | 20500 | 20730 | 21050 | 21700 | 22350 | 23630 |
| 3      | 0     | 11440         | 12420 | 13460 | 14650 | 17600 | 20980 | 21250 | 21680 | 22800 | 23980 | 25600 |
| 4      | 0     | 12370         | 13410 | 14550 | 15740 | 18600 | 21630 | 22080 | 22630 | 24280 | 26030 | 28230 |
| 5      | 0     | 13300         | 14440 | 15630 | 16980 | 19700 | 22550 | 23100 | 23900 | 26350 | 28500 | 31250 |

### Procentuální zařazení AP v Moravskoslezském kraji (2010 – 2013)



**Shrnutí:** klíčové opatření určené k integraci Romů, jakým je zaměstnávání romských školních asistentů, je financované zejména formou ročních příspěvků MŠMT, o které školy musí každý rok opětovně žádat. Zbytečně složitý byrokratický postup a nesoulad období dotace (kalendářní rok) se školním rokem vytváří nestabilní a nejisté pracovní prostředí, neboť asistenti nemohou mít jistotu dlouhodobějšího zaměstnání, kdy výsledky jejich práce nejsou u mnoha dětí viditelné hned, ale vyžadují systematickou a dlouhodobou práci s dětmi, školou i rodiči. Kvůli nestabilitě pozice lze také jen obtížně prokázat skutečný

pozitivní dopad funkce na prospěch/školní docházku dětí/míru spolupráce s rodiči dětí. Pozice romských pedagogických asistentů se zhoršila po přijetí poslední novely Zákona o pedagogických pracovnících v září 2012 (nutnost SŠ vzdělání pro pedagogické asistenty), po kterém se mnozí ředitelé rozhodli neprodloužit smlouvy s romskými pedagogickými asistenty se základním vzděláním a to i s těmi, kteří projevili zájem si vzdělání doplnit a kteří často fungovali ve školách v oblastech se značným podílem romské komunity (např. Ostravský kraj).

**Je zapotřebí upozornit na postupné vytrácení se původního záměru zřízení pozice AP pro děti se SZ,** která byla původně vytvořena zejména pro lidi z této komunity a zřízena právě k těmto účelům. Takto se vytrácejí přímo před zraky malých dětí kladné příklady vzdělaných Romů, kteří by byli pozitivním příkladem pro současnou generaci a zároveň motivací pro další vzdělávání se k lepšímu uplatnění se v životě v budoucnu.

Doporučení:

- Zavedení pozice AP a jeho financování do celkového balíčku financování pedagogických pracovníků k zajištění stability této klíčové formy podpory (i samotní AP si dle výsledů dotazníku dotazníků obávají o své pracovní pozice, problém je ve financování)
- Tlak na ředitele škol vytvářet a nabízet tyto pozice samotným Romům jako příklad pozitivního vzoru SZ dětem - zvýšení motivace k dalšímu vzdělávání se.

**Závěr:** je potřeba vytvořit v ČR stabilní prostředí pro dlouhodobé systematické financování AP a tím zjednodušit proces při podávání nových žádostí ze stran škol a udržení si stávajících AP. Řešením by byl převod financování pozice AP mezi personální náklady hrazené v rámci normativního financování regionálního školství a zavedení povinnosti pozice AP pro školy vzdělávající žáky se SVP.

#### **4.9 Míra informovanosti a angažovanosti romských rodičů ve vzdělávání svých dětí**

Zákonní zástupci romských dětí mají klíč ke svobodné volbě vzdělávací dráhy pro své děti (bez jejich informovaného souhlasu nelze např. přeradit dítě do nestandardního vzdělávacího proudu). Zvýšení informovanosti romských rodičů je opatřením, které zmiňuje Strategie romské integrace do roku 2020.

Pokud má být žák přeřazen do speciálního vzdělávání, musí být jeho zákonný zástupce ředitelem ZŠ poučen o rozdílech ve vzdělávacích programech. Ředitelé berou informovaný souhlas jako formalitu. Souhlas je písemný, nicméně není záruka, že je vždy informovaný a svobodný. Rodiče mnohdy nevědí, zda vůbec nějaký souhlas dali. Neuvědomují si, že s přeřazením svého dítěte do speciálního

vzdělávání souhlasit nemusí, doporučení psychologa, ředitele a eventuálně lékaře berou jako rozhodnutí autority, se kterým není možno nic udělat.

Rozšířený názor, že romským rodinám nezáleží na vzdělání jejich dětí, vyvrací výzkum NNO Slova 21 (rok 2013/2014) i výzkum Vzájemného soužití o.p.s. (2015). Výzkum Slova 21 probíhal metodou osobního sběru dat se zaměřením na postavení romských žen v ČR. Z 600 žen, které se průzkumu zúčastnily, je pro 61 % vzdělání jejich dětí velmi důležité, 26 % se přidává k odpovědi spíše ano, 6% neví. Výzkum také vyvrátil rozšířený názor, že romské rodiny upřednostňují praktické školy před běžnými školami: ZŠP by pro své dítě zvolilo jen 1 % respondentek, více než polovina preferuje SŠ vzdělání (s maturitou 40 %, bez maturity 27%), každá šestá žena uvedla VŠ.

Výzkum také potvrdil, že Romové upřednostňují smíšené třídy oproti třídám čistě romským, nebo kde mají Romové výraznou převahu. Důvodem, který dotazované uváděly, je většinou to, že smíšené třídy umožňují lepší školní výsledky, naučí děti společně lépe vycházet a budují vztahy v širší komunitě.

Z rozsáhlého dotazníku Vzájemného soužití o.p.s., který vyplnilo 50 romských rodičů a je i přílohou této zprávy, vyplynuly tyto závěry:

- Většina respondentů využila možnosti uvést jen iniciály své a svých dětí z obav z možného zneužití. Dotazník byl zaměřen na rodiče dětí, které navštěvovaly nebo navštěvují základní školu v Ostravě a okolí (např. ZŠ Pěší, ZŠ Přemysla Pittra, ZŠ Na Vizině, ZŠ Chrustova, ZŠ Bohumínská, ZŠ Gebauerova a Ibsenova, ZŠ Šalounova, ZŠ U kříže). Osloveni byli rodiče romských dětí z různých částí Ostravy, např.: Ostrava – Michálkovice, Ostrava – Vítkovice, Slezská Ostrava – Hrušov, Muglinov, Heřmanice, Liščina apod.
- Většina rodičů zapisují své děti buď do školy spádové, nebo tam, kde již chodí sourozenci. Většina dětí každodenně do školy dojíždí (nechodí pěšky), tudíž je toto pro samotné rodiče finančně i časově náročné. Většina také uvádí, že se v blízkosti jejich bydliště nachází i jiná základní škola, kterou navštěvují především romské děti, příkladem ZŠ Na Vizině, ZŠ Přemysla Pittra, ZŠ Gebauerova. Výjimkou je pak ZŠ U Kříže v Michálkovicích, kde jiná základní škola v okolí není.
- Na dotaz o povědomí o rozsudku DH vyplynulo, že většina o něm nemá tušení, jen 14 z 50 oslovených je s rozsudkem obeznámeno z důvodu vlastní zkušenosti nebo zkušenosti blízké rodiny.
- Z odpovědí k dotazu na průběh zápisů do ZŠ vyplynulo, že většina rodičů dětí v roce 2015 neshledala u zápisu žádné pochybení ze strany učitelů školy, výjimkou jsou rodiče dětí, u kterých zápis proběhl na základní škole Pěší, zde si rodiče stěžují na nestandardní jednání, kdy zápis proběhl bez problémů, ale děti nebyly přijaty a v současné době



navštěvují jinou školu. Zmínili i problémy v loňském roce. Rodiče se k otázce jejich informování ze strany školy vyjadřují spíše kladně, u zápisu jim vše bylo dostatečně vysvětleno, je však zřejmé, že při položení otázek na typy vzdělávacích programů (př. RVP ZV, RVP ZV-LMP apod.) si tyto zkratky nedovedli snadno vysvětlit a porozumět jim.

- Na dotaz, zda vědí, čím by jejich dítě chtělo jednou být, v převážné většině rodiče odpovídají kladně a jsou si vědomi, co by chtěly jejich děti v budoucnu vykonávat jako své zaměstnání. Převážně se zajímají o uplatnitelnost svých dětí po dokončení ZŠ. V menší míře by chtěly dosáhnout SŠ či VŠ vzdělání v oborech jako je policista, zubařka, právnička a učitel, tyto odpovědi však preferují rodiče romských dětí ze základních škol, kterou navštěvují převážně majoritní děti. Ostatní se přiklánějí spíše k učebním oborům, jako je kadeřnice, prodavačka, cukrářka a jiné. Většina rodičů si myslí, že jsou jejich děti schopné se vyučit či vystudovat zvolený obor.
- Z odpovědí na otázku kariérního poradenství převažuje názor, že na školách funguje výchovný poradce, který doporučí dítěti vhodnou školu. Dítě ve vyšším ročníku chodí i na exkurze. Většina škol dle rodičů nabízí svým žákům více možností dalšího vzdělávání, někteří rodiče dětí, převážně ze ZŠ Pěší, na tuto otázku reagují spíše negativně, že jim byly nabídnuty jen dvě školy.
- Dle rodičů je velmi nákladné děti udržet na dobrých školách, nemohou si mnohdy dovolit posílat děti na týdenní pobyty či školy v přírodě, také dojíždění do škol dělá rodičům dětí problémy. Někteří uvádějí, že mají na dítě ročně i tisícové náklady a při vyšším počtu dětí to finančně nezvládají.
- Dotaz na rodiče, jejichž děti navštěvují segregované školy, zněl, zda se tyto děti dostávají v rámci školy i mezi děti z majority. Ve větší míře rodiče odpovídají kladně, děti navštěvují různé turnaje, divadla, kina, ale rodiče mají obavu z diskriminačního nastavení a postoje společnosti.
- Rodiče se na dotaz, zda preferují smíšené nebo romské třídy, přiklánějí spíše ke třídám smíšeným, panuje tedy shoda s odpověďmi romských matek z jiné části republiky (výzkum Slova 21), a názor rodičů romských dětí tak odporuje celospolečenskému názoru, že romským dětem je nejlépe tzv. mezi svými.
- Většina respondentů odpovídá, že na třídní schůzky do škol chodí pravidelně, v malé míře nechodí vůbec. Rodiče nemají povědomí o možnostech být např. ve školské radě, kladně hodnotí širokou nabídku volnočasových kroužků

- Rodiče mají zkušenost s asistentem pedagoga a to především ve školách, kde jsou ve větší míře vyučovány děti romské (v rámci doučování, kontakt s rodičem atd.).
- Děti se učí o historii Romů především na školách, kde je větší zastoupení tohoto etnika. Převážná většina dětí se však o historii Romů neučí.
- Školy jsou dle rodičů vybaveny většinou materiálně nadstandardně, s tímto jsou tedy spokojeni.

## 5. Příklady dobré praxe

---

### ➤ **Celonárodní projekt Férová škola**

Autorem projektu je Liga lidských práv (NNO). Podporuje a oceňuje certifikátem tzv. férové školy, které vytváří spravedlivé prostředí pro všechny děti a snaží se využít potenciálu každého jedince. Zapojit se může jakákoli ZŠ, která vzdělává děti dle běžného kurikula. Smyslem je podpořit integraci znevýhodněných dětí do HVP. Projekt je zaměřen i na děti zdravotně handicapované, sociálně znevýhodněné, děti z jiných etnických menšin. V ČR existuje odhadem 10% škol, které prosazují inkluzivní vzdělávání, tento projekt je pravděpodobně jediný, který na celonárodní úrovni registruje počet těchto škol.

### ➤ **Implementace rozsudku DH v Ostravě**

Realizátor: Vzájemné soužití o.p.s.

- Pozadí: v roce 2007 ESLP odsoudil ČR za diskriminaci romských dětí jejich nadměrným zařazováním do bývalých zvláštních škol, v dnešní době praktických/speciálních škol pro žáky s LMP. Jen málo se změnilo. Jednou z hlavních překážek, kterým romští rodiče čelí, je nedostatečná informovanost, pokud jde o proces rozhodování o vzdělání svých dětí. Jen málo rodičů systematicky bojuje proti zavedené praxi, která vede k segregaci jejich dětí do praktických škol.
- Veřejná kampaň: romské děti mají být zapsány do kvalitních, nesegregovaných základních škol v Ostravě v roce 2014; posílení zplnomocnění romských rodičů k vytvoření skupiny se společným cílem bojovat za inkluzivní vzdělávání pro své děti.
- Rodiče sami mají klíč pro změnu této praxe; jako zákonní zástupci dětí mají právo dát nesouhlas k umístění dítěte do jiného než hlavního vzdělávacího proudu

**Cíl kampaně:** aktivní zapojení romských rodičů předškolních a školních dětí, boj za kvalitní vzdělávání v běžných školách. Tyto pozitivní příklady a jejich znalosti v oblasti vzdělávání svých dětí bude také motivovat ostatní rodiče z komunit.

**Metody práce:** intenzivní práce (zvláště a ve skupinách) s rodiči a jejich předškolními (příprava na zápisy) a školními dětmi (podpora ve škole - doučování atd.).

**Práce s rodiči a dětmi** v období před zápisem do ZŠ: od září 2013 do ledna 2014 byla zahájena informační kampaň a výběr vhodných účastníků projektu mezi rodiči a dětmi. V rámci kampaně se rodiče dozvěděli o rozdílech mezi běžnými a praktickými / speciálními školami, o možných předškolních zařízeních pro děti. Skupina rodičů se scházela přibližně jednou týdně, postupně se stále rozrůstala o více a více rodičů. Někteří byli aktivní v získávání nových rodičů, kterým nebylo lhostejné vzdělání jejich dětí. Rodiče se také naučili, co můžou očekávat během procesu zápisu do školy, jaké základní dovednosti musí mít jejich dítě, aby mohlo být přijato, jaké dovednosti by dítě mělo mít při vstupu do první třídy.

**Práce s rodiči:** pravidelné schůzky, kde se rodiče naučili rozdíly mezi školami, jak se změnil / nezměnil pohled na segregaci ve vzdělávání od rozsudku DH. Rodiče získali základní právní povědomí o možnostech, jak se bránit v případě, že jejich dítě bude doporučeno bez pádného důvodu do praktické / speciální ZŠ (prostřednictvím diskusí, divadelních scén - situací ze života v oblasti vzdělávání dětí, debat, sezení s odborníky - pediatr, psycholog pro předběžné hodnocení školní zralosti dětí prostřednictvím her apod.). Rodičům byly poskytnuty potřebné informace také prostřednictvím srozumitelné a čitelné brožury obsahující potřebné informace ze školského zákona o předškolním a základním vzdělávání). Snaha začlenit některé rodiče do školních rad (budování důvěry v instituce, větší nezávislost a pocit důležitosti, zvýšit rodičovské účasti na třídních schůzkách atd.).

**Práce se školními dětmi:** podpora v obtížných počátcích školní docházky (individuální i skupinové doučování, ve skupinách společně se svými rodiči - předávání odpovědností a schopností do rodin). V případě potřeby poskytnutí kontaktu se školou, vyjednávání, pomoc v podobě zkušených externích pedagogů nabízející bezplatnou pomoc zaměstnancům školy v případě potřeby atd.

**Práce s dětmi předškolního věku:** příprava na jejich zápis a vstup do běžné ZŠ, příprava na zahájení školní docházky (nezbytné znalosti, dovednosti, kontakt s ostatními - některé děti nenavštěvovaly předškolní zařízení, testování jejich připravenosti pro školu a vývoje s pomocí odborníků apod.).

Způsoby práce s rodiči:

- důraz na jejich samostatnost a aktivní zapojení (nábor dalších rodičů a dětí, aktivní účast na setkáních)

- předávání kompetencí (společné doučování) a informace - zplnomocňování rodičů (aby mohli předávat potřebné informace ostatním rodičům a jednat, komunikovat se školou, vyjádřit své potřeby atd.).
- pochopení významu vzdělání pro své děti, důsledky lhostejného přístupu k výchově svých dětí (nedostatečná úroveň vzdělání v některých školách, což vede k omezené možnosti/nemožnosti výběru střední školy, práce)
- podpora před a po zahájení školní docházky (různé formy doučování podle potřeby)
- inspirace lidmi z komunit (romští vysokoškoláci, studenti v roli lektorů - doučování dětí)
- práce s matkami a dětmi v jejich přirozeném prostředí - v oblastech, kde žijí, a v místních centrech pro děti a mládež

### **Výsledky kampaně**

Cílem a hlavním úspěchem kampaně bylo vytvoření a sjednocení skupiny rodičů v Ostravě, kteří bojovali proti segregaci romských dětí ve vzdělávání. V průběhu kampaně jsme také přišli s novými poznatky, které brání odstranění segregace na místní úrovni (nestandardní a diskriminační chování ředitele školy a učitelů před, během a po zápisech dětí do kvalitních škol). V rámci této kampaně jsme identifikovali segregované a praktické školy, které nabízejí nižší kvalitu vzdělání.

- 45 romských rodičů bylo zapojeno do kampaně, 43 z nich se zavázalo zapsat své děti do nesegregované běžné základní školy
- ve 2 případech se asistentům z praktických/speciálních škol podařilo přesvědčit romské rodiče večer před zápisem zapsat své děti v praktických školách
- 5 rodičů dalo svým dětem odklad školní docházky, a byli přesvědčeni, že příští rok své děti zapíší na běžnou základní školu
- 38 rodičů nakonec zapsalo své děti do běžných základních škol
- 38 dětí uspělo ve školním testu
- 30 dětí bylo přijato do 7 nesegregovaných běžných základních škol v Ostravě
- 6 dětí nebylo dle rodičů přijato na základě jejich etnického původu. Rodiče těchto dětí je zapsali do jedné ze sedmi běžných základních škol a napsali odvolání řediteli školy
- 2 rodiče napsali odvolání zakladateli školy, který nepovažuje odvolání za oprávněné, pak tito rodiče napsali odvolání ke krajskému úřadu a úřad připustil, že škola udělala chybu a děti by měly být přijaty na tuto školu. Rodiče však již umístili tyto děti do jiné kvalitní základní školy v Ostravě.

Právník z Evropského centra pro práva Romů připravoval různé další alternativy.

- 2 děti nedostaly ani možnost vyplnit testy, v den zápisu na školy bylo jejich rodičům řečeno, že si mají vybrat a zapsat děti do svých škol

**Výsledkem byla i videonahrávka** na serveru Youtube a Romea.cz (romské matky a studenti, studenti z majority), kde všichni společně apelují na význam vzdělání pro romské děti. Spot rovněž zmiňuje rozsudek D. H.

- <http://www.youtube.com/watch?v=Dakgmyi3Ks0>

### **Zprávy o kampani a zápisech v České televizi (ČT 1)**

- <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10122978233-udalosti-v-regionech-ostava/>
- <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/271398-prijimani-romskych-deti-do-skol-ma-sve-specifikum-diskriminaci/>

**Rodiče založili organizovanou skupinu** s názvem Romští rodiče proti segregaci ve vzdělávání na facebooku, kde sdílejí fotky, události, zážitky, příběhy, rady. Skupina přátel již byla zapojena do kampaně ke zplnomocnění romských rodičů v boji proti segregaci ve vzdělávání. Skupina má již 130 členů a stále získává nové členy a fanoušky.

- <https://www.facebook.com/groups/388153371317326/?fref=ts>

## **6. Nutné kroky do budoucna**

---

### ➤ **Reforma financování a výdaje na školství (MŠ, ZŠ, SŠ)**

MŠMT má několik let zpoždění v přípravě reformy financování školství. Existují pádné důvody k co nejrychlejšímu přijetí takové reformy. Školy jsou nyní financovány tzv. na žáka. Míru financování ovlivňují do značné míry zřizovatelé (obce a kraje), tudíž je financování škol v ČR výrazně nerovnoměrné. Přijetí novely by významně pomohlo vyrovnat stávající rozdíly i přístup ke vzdělávání. MŠMT v roce 2012 přípravu reformy pozastavilo a prozatím v ní oficiálně nepokračuje<sup>109</sup>. Dle srovnání zemí ČR

---

<sup>109</sup><http://www.msmt.cz/ministerstvo/msmt-29005-2014?highlightWords=reforma+financov%C3%A1n%C3%AD>.

stále podprůměrně financuje školství (patří mezi 4 země v rámci OECD s výdaji na školství pod 5 % HDP)<sup>110</sup>.

➤ **Změna nerovného přístupu ke vzdělávání**

Novela ŠZ upravující podpůrná opatření pro děti se SVP nyní ponechává prostor k nadužívání institutu ZŠP v případech, kdy to není žádoucí<sup>111</sup>, což je v rozporu s prioritou strategie 2020.

➤ **Koncepčnost řízení systému**

Během posledních 20 let se vystřídalo ve vedení resortu 15 ministrů<sup>112</sup>. Jejich změny většinou střídá výrazná proměna agendy a cílů. Řada z nich za sebou nechala velmi diskutabilní důsledky své činnosti včetně reforem RVP, oblasti čerpání financí z ESF, nečinnosti v oblasti financování škol, přípravy učitelů, umisťování dětí do ZŠP apod.

➤ **Vyšší míra sledování výkonnosti vzdělávacího systému a řízení procesu sledování**

ČR dosud nemá ani koncept nástrojů na měření kvality výstupů vzdělávacího systému. Tuto roli by měl plnit Národní systém inspekčního hodnocení vzdělávací soustavy (NIQES).<sup>113</sup>

➤ **Jasnější efektivita institucí ovlivňujících a regulujících český vzdělávací systém**

Neexistují prokazatelná data ani studie o efektivitě práce regulativních institucí typu ČŠI, Cermat, Národní ústav vzdělávání a dalších. V rámci MŠMT docházelo a ochází k slučování nebo rušení různých institucí mnohdy bez předchozí studie proveditelnosti a následného vyhodnocení změn. O efektivitě těchto podpůrných organizací, jejich restrukturalizace, efektivitě řízení systému se lze pouze dohadovat<sup>114</sup>.

---

<sup>110</sup> [http://www.oecd.org/edu/eag2013%20\(eng\)--FINAL%2020%20June%202013.pdf](http://www.oecd.org/edu/eag2013%20(eng)--FINAL%2020%20June%202013.pdf)

<sup>111</sup> <http://www.eduin.cz/tiskove-zpravy/tiskova-zpravazbytecne-umistovani-zaku-do-praktickych-skol-muze-pokracovat>

<sup>112</sup> <http://www.msmt.cz/ministerstvo/ministri-skolstvi-od-roku-1848>

<sup>113</sup> <http://www.niqes.cz/>

<sup>114</sup> [http://www.eduin.cz/wp-content/uploads/2014/10/EDUin\\_Audit\\_vzdelavani\\_2014.pdf](http://www.eduin.cz/wp-content/uploads/2014/10/EDUin_Audit_vzdelavani_2014.pdf)

➤ **Příprava učitelů, existence řízení kvality a systémové podpory jejich rozvoje**

V roce 2014 byla předložena novela zákona o pedagogických pracovnících. Vzbudila kontroverzi, neboť požaduje, aby od roku 2015 učili na školách pouze učitelé s formálním pedagogickým vzděláním. Novela účinně brání novým trendům, aniž by MŠMT mělo v ruce jasné argumenty, proč formální vzdělání učitelů, jehož kvalita je velmi často zpochybňována, vyžaduje. Zákon svazuje ruce ředitelům, kteří by rádi přivedli do škol talentované kandidáty, kteří formální vzdělání nemají. Úroveň uchazečů o studium na PdF je dle dostupných zdrojů podprůměrná oproti uchazečům o jiné typy studia<sup>115</sup>. Není měřena kvalita výstupů pedagogických studií. Platy učitelů rostou, nicméně i tak je jejich úroveň v porovnání se zeměmi OECD nízká<sup>116</sup>.

➤ **Schopnost sdílet vzdělávací vizi a vytvořit z ní společenské téma**

Koncept Bílé knihy z roku 2001 se nikdy nestal veřejným tématem, byť nesl řadu podstatných myšlenek k rozvoji vzdělávání v ČR. Vzdělávání se ve veřejné diskusi orientuje na nedůležité fragmenty a zůstává vysoce povrchní. Otevřené konzultace k probíhajícím novelizacím a legislativním krokům by pomohly připravit opatření tak, aby skutečně pomáhala systém rozvíjet, byla přínosná a brala v potaz především nejdůležitější účastníky vzdělávání (žáci, učitelé, rodiče<sup>117</sup>). Prioritou řady opatření není snaha podpořit tyto aktéry, ale spíše aktuálně ohrožené části systému (např. novela ŠZ poskytuje příležitost naplňovat zbytečně ZŠP). Výsledek je často v rozporu s doporučeními odborníků a zájmy veřejnosti.

➤ **Odpovědná příprava a efektivní čerpání OP VVV**

OP VVV může přinést téměř 3,5 mld. EUR. Jak ale ukázaly problémy s předchozím operačním programem OPVK, česká administrativa není schopna zajistit efektivní čerpání, a pokud je, v mnoha případech pak vzbuzují jednotlivé realizace pochyby o jejich smyslu či dopadu. I příprava OP by měla probíhat pod transparentním dohledem a měla by se snažit maximálně distribuovat finanční prostředky na místo jejich určení (do škol, k organizacím poskytujícím neformální vzdělávání apod.) a zamezit jejich plýtvání či účelovému zneužívání. Je také nutno citlivě posuzovat, v jakých oblastech mohou peníze EU pomoci a kde naopak způsobí škodu. Tyto prostředky

---

<sup>115</sup> <https://www.scio.cz/o-vzdelavani/analyzy-a-studiespolecnosti-scio/priority-motivace-uchazeci-VS.asp>

<sup>116</sup> [http://www.oecdilibrary.org/education/teachers-salaries\\_teachsal-table-en](http://www.oecdilibrary.org/education/teachers-salaries_teachsal-table-en)

<sup>117</sup> [http://www.lidovky.cz/romske-deti-by-se-podle-vetsiny-cechu-mely-vzdelavat-v-beznych-zs-pyk-/zpravy-domov.aspx?c=A141124\\_203409\\_ln\\_domov\\_mmu](http://www.lidovky.cz/romske-deti-by-se-podle-vetsiny-cechu-mely-vzdelavat-v-beznych-zs-pyk-/zpravy-domov.aspx?c=A141124_203409_ln_domov_mmu)

nemají suplovat státní rozpočet a jeho kapitoly věnované rozvoji systému vzdělávání. Mají umožnit určitou nadstavbu, v maximální možné míře tam, kde vzdělávání skutečně probíhá.

## 7. Závěr

---

Dle Tematické zprávy ČSI z roku 2013<sup>118</sup> MŠMT průběžně sleduje a vyhodnocuje opatření přijatá v návaznosti na rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva v případě D. H. a ostatní proti České republice. ČSI v této oblasti s MŠMT spolupracuje, účastní se pracovních skupin a setkání a provádí také jeden z dlouhodobých úkolů – pravidelné sledování dle požadavků MŠMT. Zároveň však poukazuje, že vypovídací hodnota zjištění etnicity žáků vzdělávaných podle přílohy RVP ZV – LMP je velmi omezená, pokud chybí korelační vzorek – tj. celkový počet romských žáků (resp. počet romských žáků vzdělávaných podle RVP ZV a podle RVP ZV – LMP).

Ze stínové zprávy však vyplývá, že je stále třeba uskutečnit klíčová opatření směřující ke skutečné proinkluzivní reformě v ČR. Uplynulo téměř 8 let od rozsudku DH a za tu dobu ČR podnikla jen velmi omezenou snahu o to napravit evidentní systémovou chybu, jejímž důsledkem je umísťování dětí do praktických a speciálních škol na základě jejich předškolního zanedbání, nikoliv na základě jejich vrozeně snížených kognitivních schopností, jež by jim nedovolovaly získat standardní vzdělání.

Netýká se to zdaleka jen problému ZŠP, ZŠS. Podporu potřebují všechny školy, které se nacházejí v oblastech s vysokou koncentrací vyloučených lokalit a které samy o sobě nejsou schopny tento problém řešit. Tento problém významně přesahuje oblast vzdělávání. Nečinnost v současnosti velmi pravděpodobně znamená prohlubování sociálních problémů ve vyloučených lokalitách. Prvním pozitivním krokem by byly změny ve formulacích současného návrhu novely školského zákona v souvislosti s umísťováním dětí v praktických školách a vytvoření systému zvláštní podpory ohroženým školám, jak je tomu běžné v řadě vyspělých zemí. Nezbytná je součinnost s dalšími rezorty, zejména s MPSV a samosprávou.

Vysoce pozitivním krokem by byla snaha podchytit co největší počet zanedbaných dětí v okamžiku předškolního vzdělávání. Jejich příprava na vstup do povinné základní docházky by velmi výrazně pomohla tomu, že více dětí bude schopno v běžné ZŠ prospívat. Jako inkluzivní cíl lze vidět také co možná nejmenší předčasnou separaci ve vzdělávání.

---

<sup>118</sup> [www.csicr.cz/getattachment/641b5628-ee0a-4120-b090-01dcf1779a7a](http://www.csicr.cz/getattachment/641b5628-ee0a-4120-b090-01dcf1779a7a)



Česká republika čelí i nadále mezinárodní kritice za nedostatečnou implementaci rozsudku DH, a přestože konkrétnější koncept inkluzivního vzdělávání byl představen již v roce 2010, ke zlepšení situace zatím nedochází. K tomuto bude potřeba součinnost všech aktérů (MŠMT, odborné veřejnosti, školských zařízení, nevládních organizací apod.).

Vůle integrovat romské žáky do HVP je nedostatečná nebo (často záměrně) žádná, a to jak ze strany ředitelů a učitelů základních škol, tak ze strany mnoha rodičů romských i neromských žáků.

Po začátku účinnosti nového ŠZ, který měl postavit všechny základní školy na roveň a ukončit segregaci romských žáků mimo hlavní vzdělávací proud a zajistit všem žákům rovný přístup ke vzdělávání:

a) došlo mnohokrát pouze k přejmenování škol a metamorfóze zvláštních nebo základních škol na neběžné typy základních škol, které navštěvuje většina romských žáků (základní školy, které byly v minulosti školami zvláštními, základní školy s převažujícím romským žactvem, třídy pro zdravotně postižené děti, které navštěvují romští žáci uvnitř běžných základních škol a třídy pro romské děti, které nejsou uznány jako zdravotně postižené, uvnitř běžných základních škol). Zdánlivě je tedy problém integrace vyřešen, neboť vše je v souladu se zákonem.

Situace se nejen nezměnila, ale navíc znepráhlednila a odpůrcům integrace navíc dala do rukou nástroje, které mohou použít, pokud budou chtít romské žáky nadále z hlavního vzdělávacího proudu vylučovat. Romští rodiče nemají v základní škole důvěru, vážne komunikace mezi školou a rodiči, která je obzvláště ve vztahu k romským žákům v procesu základního vzdělávání klíčová. Romští žáci často nepokračují ve studiu na středních školách a také mnohdy nedokončí ani základní vzdělání, nenavštěvují kvalitní předškolní zařízení.

LLP navrhuje<sup>119</sup>, aby byl při tvorbě školních vzdělávacích programů jako inspirace používán přinejmenším Alternativní vzdělávací program zvláštní školy, pro žáky romského etnika. Tento program sice již neplatí a je 8 let starý, nicméně je ho s ohledem na ostatní materiály nutno považovat stále za nejvhodnější z pohledu zajištění procesu integrace vylučovaných romských žáků do hlavního vzdělávacího proudu v základním vzdělávání. LLP vyzývá představitele příslušných orgánů k odborné diskusi o možnosti nahrazení dosavadního systému speciální péče systémem dodatečné podpory.

---

<sup>119</sup> [file:///C:/Users/Sisi/Downloads/02\\_zakladni\\_vzdelavani\\_romskych\\_deti.pdf](file:///C:/Users/Sisi/Downloads/02_zakladni_vzdelavani_romskych_deti.pdf)

## **Přílohy**

### **1. Dotazník pro rodiče romských dětí**

- 1) Jméno dítěte + věk
- 2) Na jakou základní školu dítě chodí (chodilo)?
- 3) Slyšel/a jste někdo o rozsudku DH?
- 4) Rok, kdy ukončil (ukončí) povinnou školní docházku – kdy vyšel (vyjde) ze základní školy? Máte nějaké dítě, které neukončilo povinnou školní docházku (ZŠ)?
- 5) Jak vypadal zápis vašeho dítěte na základní školu, bylo podle vás vše v pořádku? Nebo ne? Pokud ne, co nebylo?
- 6) Místo bydliště
- 7) Vzdálenost od školy, kam dítě chodí (chodilo) – chodí pěšky? Dojíždí?
- 8) Je v blízkosti bydliště běžná základní škola? – pro děti, které chodí do speciální/praktické/běžné školy, kde je převaha romských žáků
- 9) Máte pocit, že víte – že vám bylo u zápisů nebo jindy dostatečně vysvětleno školou, jaký druh vzdělávání vaše dítě navštěvuje (navštěvovalo)? Zda běžné třídy (RVP ZV), nebo jiné (RVP ZV – LMP apod.)?
- 10) Víte, co by vaše dítě chtělo jednou dělat za práci, o čem sní?
- 11) Věříte, že toho může dosáhnout?
- 12) U školáků na II. stupni – probíhá s dětmi/rodiči nějaké kariérní poradenství / poradce pro volbu povolání ze strany školy? Chodí děti na exkurze do škol, na pracoviště...?
- 13) Nabízí škola různé možnosti dalšího studia? Nabízí více typů škol? SOU, gymnázia apod.? Nebo jen pár konkrétních škol?
- 14) Zajímal/a jste se někdy, jaká je uplatnitelnost dětí v dalším životě po ukončení školní docházky na škole vašeho dítěte?
- 15) Jak je náročné finančně utáhnout studium vašeho dítěte? Musíte kupovat pomůcky, učebnice, sešity? Platit školní fond? Přispívat na výlety, divadla apod.? Nebo na některé věci nemáte peníze, a proto tam dítě neposíláte (např. do divadla)?
- 16) Pokud je škola navštěvovaná převahou romských dětí, chodí děti často i mezi majoritu? Snaží se učitelé o akce, kde by byli i lidé z majority? Divadlo, kino, akce ve městě, společné turnaje s dalšími základkami,....
- 17) Myslíte, že jsou lepší školy, kde je většina romských žáků? Nebo kde jsou děti smíšené, pohromadě?

- 18) Jak jste se o škole, kam chodí vaše dítě, dozvěděl/a, a proč jste si ji vybral/a?
- 19) Jaká je komunikace a spolupráce se školou? Chodíte na třídní schůzky (pravidelně/občas/vůbec, pokud vůbec, proč?) Pokud chodíte, proč jsou pro vás důležité? Jsou schůzky užitečné?
- 20) Dělá škola i společné komunitní akce? Kroužky po škole? Jsou rodiče zváni např. k účasti ve školských radách apod.?
- 21) Myslíte si, že jste dnes lépe informovaná o možnostech a právech ve vzdělávání svých dětí než v minulosti? Pokud ano, díky čemu, pokud ne, jak by se to mohlo podle vás zlepšit?
- 22) Máte zkušenost s asistentem pedagoga ve škole vašeho dítěte? Byl/je vám/dítěti užitečný, nápomocný? Pokud ano, v čem, pokud ne, proč? Mělo vaše dítě někdy obtíže ve škole (třeba problém se čtením) – pokud ano, bylo mu něco doporučeno? Např. návštěva PPP – jak to dopadlo? Má IVP?
- 23) Víte o tom, že by vaše dítě ve škole probíralo nějaké téma z historie, kultury Romů? Myslíte, že učitelé na škole něco znají? Zajímají se?
- 24) Je škola vašeho dítěte dobře vybavená? Např. počítačové učebny,....?

## **2. Dotazník pro asistenty pedagoga**

- 1) Vaše jméno, iniciály
- 2) Jste romského původu?
- 3) Jak dlouho vykonáváte pozici asistenta pedagoga?
- 4) Nejvyšší dosažené vzdělání
- 5) Jste spokojeni s výší svého platu?
- 6) Znáte způsob svého financování?
- 7) Máte obavy z nestabilního příjmu?
- 8) Máte pocit, že je Vaše práce přínosná?
- 9) Máte pocit, že jsou během Vašeho působení ve škole vidět konkrétní výsledky? (např. se zvýšil počet dětí, které uspěly u přijímacího řízení na střední školy, učiliště, zlepšil se školní prospěch, docházka dětí, spolupráce s rodiči dětí apod.)?
- 10) Co byste chtěli na pozici asistenta pedagoga změnit?

Tato publikace byla vydána za laskavé podpory Kanadského  
velvyslanectví



**Embassy of Canada**  
**Ambassade du Canada**